

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37E JAARGANG

WOENSDAG 18 JUNI 1952

No 1830

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;

R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
Nederland en het dollarvraagstuk door <i>Drs W. Koster</i>	460
De Europese landbouwgemeenschap (II) door <i>Drs W. le Mair</i>	462
Een belangrijke beslissing van het Scheidsgerecht voor de oorlogsschade door <i>S. Spaa</i>	465
Consequenties van een verhoging van de accijns op gedistilleerd door <i>M. Fraenkel</i>	469
De schuldpositie van Indonesië en het effect van de afschaffing van het deviezencertificaten-systeem op het budget door <i>Drs A. Oudt</i>	470
London Letter door <i>Henry Hake</i>	471
Internationale notities:	
Nieuwe maatregelen tot werkloosheidsbestrijding in België door <i>Drs F. Hartog</i>	472
Boekbesprekingen:	
Dr J. G. Loohuis: Rotterdam als petroleumhaven in de negentiende eeuw, bespr. door <i>Drs P. van Zuuren</i>	473
H. W. Spiegel: Introduction to Economics, bespr. door <i>Dr J. Kaufmann</i>	473
Geld- en kapitaalmarkt door <i>Drs J. C. Brezet</i>	474
Statistieken:	
Wisselkoersen	475
Bankstaten	475
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	475
Interim-indexcijfers van groothandelsprijzen in Nederland	475

Dezer dagen

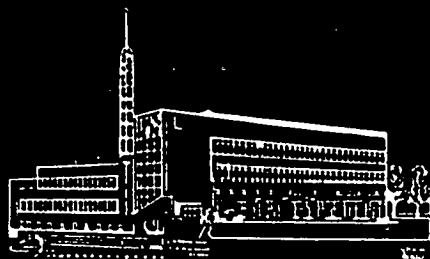
vragen symbolen, portretten, namen, nummers, zonder commentaar, de aandacht van het Nederlandse volk. In ander verband, maar zeer toepasselijk hier, schreef „The Times” onlangs: „The difficulty lies — as with life itself — not in defining paradise, but in getting there”. Er komen: men schijnt daar in grote groepen al zo zeker van te zijn, dat de discussies zich veeleer bezighouden met de toekomstige kabinetsformatie dan met de samenstelling van de volksvertegenwoordiging. Opinie-onderzoek, prognose en kalmte sluiten voor de meesten zelfs de kans op verrassingen uit. De prognose, die de rechte lijn van de stabiliteit dóórtrekt, verliest aan belangstelling wat ze aan zekerheid wint. De mens dringt naar verandering en „welchen Grad von durchschnittlicher Glückseligkeit man ihm auch gäbe, er würde — ja gerade dann erst recht — eines Tages mit Lamartine ausrufen: „La France s'ennuie””, zei Jacob Burckhardt, de bewonderaar van de Renaissance.

Is het uit verveling, dat men „Hoe zachtken glijdt ons 'bootje” ter spelevaart gaat? „Maar wie wil spelevaren, zij wijs en welbedacht”. Wijs en welbedacht vraagt de Regering om een advies inzake de huurverhoging. Een andere verhoging, van de broodprijs, is stellig niet zonder nauwgezette berekening ingevoerd. Schommeling en deining kunnen funest zijn: „Het bootje is zo wankel, het is zo rank en smal”. Zeker als dit volgeladen is. Hoevelen er de laatste jaren ook in het arbeidsproces werden ingeschakeld, het aantal van hen, die aan de wal moesten blijven, is nog te hoog. De werkloosheid blijft dreigen.

Mee- en tegenvallers. Het verbruiksindexcijfer over Maart 1952 lag bijna 15 pCt beneden dat van Maart 1951. Ook de industriële productie bleef bij het peil van vorig jaar ten achter. In de E.B.U. heeft Nederland nog steeds een groeiend positief saldo. Engeland is hier nog de grootste debiteur, al kon Kanselier Butler melden, dat het deviezenverlies verheugend snel is geslonken: 1ste kwartaal 1952 nog £ 227 miljoen; de daarop volgende 10 weken was het £ 10 miljoen. Een tegenvaller is de mislukte plaatsing van Italiaanse mijnwerkers in Engelse mijnen. Op papier klopte alles precies. Maar de Engelse mijnwerkersgemeenschap nam de vreemdelingen niet op in hun dorpen en woonbuurten.

De menselijke factor. Zij wordt stellig niet vergeten bij de verkiezingen in de Ver. Staten. Hier is het politieke en economische nauw verbonden. „Boom revival No. 1 priority in Government planning”, schrijft een Amerikaans blad, en laat er direct op volgen: „A boom at election time is a help to the party in power. It offsets a lot of other irritations”.

Zouden deze ook verdwijnen, nu Amerika zich bereid toont om met de Russen te gaan praten? Ook bij dit vraagstuk zijn verkiezingen in het geding. Vrije verkiezingen natuurlijk.

HAV BANK - SCHIEDAM

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

Nationale Handelsbank, N.V.

Amsterdam — Rotterdam — 's-Gravenhage

Alle Bank- en Effectenzaken

diversen

Te koop, direct te aanvaarden (Alkmaar)

Modern Fabrieksgebouw

Solide constructie, alles gelijkvloers,
oppervlakte ca. 1100 m²

Omgeven door ruime terreinen voor opslag en eventueel
uitbreiding.

Br onder no. E.S.B. 25-3, Bur. v. d. blad, Postbus 42,
Schiedam.

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Vacatures

CPD

Bij het Min. van Oorlog te 's-Gravenhage (Bureau
Organisatie en Efficiency) wordt gevraagd een

Functionaris voor Administratieve Organisatie

Vereist: accountantsopleiding, lid NIVA of VAGA en
met ervaring op het gebied van administratieve inrich-
ting. Sollicitaties onder motto G/Oor 51 aan de

CENTRALE PERSONEELSDIENST

BEZUIDENHOUT 15 DEN HAAG

Hollandsche Societeit van Levensverzekeringen N.V.

Ao 1807

te Amsterdam

vraagt voor spoedige indiensttreding een

Ervaren Kracht

voor haar afdeling Documentatie, die tevens belast zal
worden met werkzaamheden op het gebied der publi-
citeit en propaganda.

Vereisten: Einddiploma 5-j. H.B.S. of Gymnasium,
brede algemene ontwikkeling en belangstelling, uitste-
kend stylist, gevoel voor orde en organisatie en in
staat leiding te geven aan een aantal medewerkers. Di-
ploma's N.I.D.E.R. strekken tot aanbeveling. Leeftijd
30 tot 35 jaar.

Uitvoerige eigenhandig geschreven sollicitaties, ver-
gezeld van een recente pasfoto worden ingewacht aan
de Afdeling Personeelzaken, Herengracht 475, Am-
sterdam-C.

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom- en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

kabelgarnituren, vulmassa en olie

NK F

**N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT**

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs W. KOSTER, Nederland en het dollarvraagstuk.

Een duurzame oplossing van het dollarvraagstuk langs de weg van invoerbepanking en uitvoervergroting ten opzichte van Amerika is niet te verwachten. Nederland dient er voor te zorgen, dat het in de openlegging van de zgn. minder ontwikkelde gebieden een groeiend aandeel krijgt. Aangezien het voor vele der onontwikkelde landen geen of weinig verschil maakt of zij in dollars of in andere valuta betalen, ligt hier, misschien niet de mogelijkheid tot volledige oplossing, maar toch wel de kans op een belangrijke bijdrage tot de oplossing van het dollarvraagstuk. Er zijn Europese landen, die zich deze mogelijkheid reeds in zeer concrete zin realiseren en die van het bewerken van de aanwezige en potentiële markten een gewichtig punt van hun dollarexportpolitiek maken. In gedachten nemende, dat wie het eerst komt, het eerst maalt, zijn er tot dusver nog te weinig indicaties van voldoende Nederlands initiatief, die bewijzen dat ons land „op syn saeck let”. De gevarieerde behoeften van de minder ontwikkelde gebieden kunnen weliswaar slechts voor een klein deel door Nederlandse voortbrengselen worden gedekt, maar ons land heeft bewezen in staat te zijn de producten van andere landen met succes te verkopen. Ten aanzien van de ontplooiing van de Nederlandse werkzaamheid op dit terrein behoeft men niet somber gestemd te zijn. Langs deze weg kan een positieve bijdrage tot de oplossing van het Nederlandse dollarvraagstuk worden geleverd.

Drs W. LE MAIR, De Europese landbouwgemeenschap (II).

In aansluiting op de in het vorig artikel — „E.-S.B.” van 4 Juni 1952 — gegeven algemene beschouwingen over de plaats en betekenis van de landbouwintegratie in het kader van het streven naar groter eenheid in Europa, wordt in dit artikel meer in het bijzonder aandacht besteed aan de houding van enkele landen, welke gedrag t.a.v. een landbouwgemeenschap van zeer grote betekenis moet worden geacht.

S. SPAA, Een belangrijke beslissing van het Scheidsgerecht voor de oorlogsschade.

Het Scheidsgerecht voor de oorlogsschade, dat ingevolge art. 91, lid 13, van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden in hoogste ressort beslist, heeft op 24 April jl. een zeer belangrijke principiële uitspraak gedaan over de interpretatie van art. 72, lid 5, van deze wet en daarbij de Minister van Financiën ten principale in het ongelijk gesteld. In de kringen van hen, die ambtshalve of uit anderen hoofde bij de toepassing van art. 72, lid 5, zijn betrokken, werd met veel belangstelling en een zekere spanning afgewacht, welk standpunt het Scheidsgerecht ten aanzien van de zgn. credietbehoefte-theorie, het punt waar het in hoofdzaak om ging, zou innemen. In dit artikel wordt de uitspraak van het Scheidsgerecht besproken, nadat eerst in het kort de achtergrond daarvan is geschetst.

M. FRAENKEL, Consequenties van een verhoging van de accijns op gedistilleerd.

Indien verhoging van de gedistilleerdaccijns tot f 596 per 1 Januari 1953 een feit zou worden, stijgt de prijs per glas van 40 gram (jonge jenever) van 35 ct tot 38 à 39 ct onder voorbehoud dat de consumentenprijs slechts stijgt met het bedrag waarmee de accijns is vermeerderd. Ten aanzien van de overige omstandigheden, zoals kosten van levensonderhoud en inkomen per hoofd kan worden gesteld, dat deze in 1953 gelijk zullen blijven aan die in 1951. In dit geval kan, rekening houdend met de autonome daling van de consumptie, worden vastgesteld, dat het verbruik van gedistilleerd per hoofd der bevolking

in 1953 zal teruglopen tot 2,02 liter (van 50 pCt). Dit wil zeggen, dat de Nederlandse fabrikant van gedistilleerd als gevolg van een verhoging der accijns tot f 596, met geringere afzetmogelijkheden in het binnenland moet rekening houden (een daling van ca 24 pCt t.o.v. 1951). De opbrengst van de accijns na verhoging tot f 596 zal ca f 122 mln bedragen; dit is een meer-opbrengst van f 11 mln t.o.v. 1951.

Drs A. OUDT, De schulddispositie van Indonesië en het effect van de afschaffing van het deviezencertificatensysteem op het budget.

Aangenomen wordt, dat de totale schuld van Indonesië op 4 Februari 1952, de datum waarop de deviezencertificaten zijn afgeschaft, 6.072 mln rupiahs, of wel ca \$ 533 mln, bedroeg. Indien dit laatste bedrag vergeleken wordt met de schuld van het voormalige Nederlands Indische Gouvernement, vlak voor de oorlogsverklaring aan Japan ad ca f 1.300 mln of ca \$ 690 mln en daarbij in aanmerking wordt genomen, dat de schuldenlast in die tijd niet bovenmatig zwaar werd gevonden, dan dient te worden geconcludeerd, dat de huidige schulddispositie van Indonesië gunstig is. De financiële positie van Indonesië zou men in het kort kunnen uitdrukken als solvabel, doch niet liquide. Het zal voor de nieuwe Minister van Financiën uiterst moeilijk zijn met een begroting 1952 te komen, die monetair aanvaardbaar kan worden geacht.

— SOMMAIRE —

Drs W. KOSTER, Les Pays-Bas et le problème du dollar.

Les Pays-Bas doivent s'efforcer d'obtenir une participation croissante dans la mise en valeur des pays sous-développés. C'est là un moyen de contribuer efficacement à la solution du problème du dollar.

Drs W. LE MAIR, La communauté agricole européenne (II).

Complémentairement aux considérations générales publiées le 4 juin dernier dans le bulletin, l'auteur s'intéresse, dans le présent article, à quelques pays dont l'attitude envers une communauté agricole doit être considérée comme essentiellement significative.

S. SPAA, Une décision importante du tribunal d'arbitrage pour les dommages de guerre.

Le tribunal d'arbitrage pour les dommages de guerre a prononcé une très importante sentence de principe concernant l'interprétation de la loi sur les dommages de guerre matériels (art. 72, par. 5). L'auteur examine la décision du tribunal après en avoir esquissé les rétroactes.

M. FRAENKEL, Les conséquences d'une augmentation des droits d'accise sur les spiritueux.

Au cas où se réaliserait l'augmentation jusqu'à concurrence de 596 fl. des droits d'accise sur les spiritueux, prévue pour le 1/1/1953, le prix d'un verre d'alcool de 40 gr passerait de 35 à 38 ou 39 cents. La consommation par habitant diminuerait de 50 p.c. pour retomber à 2,02 litres par an.

Drs A. OUDT, La position débitrice de l'Indonésie; la suppression des certificats de devise et ses répercussions sur le budget.

La position débitrice actuelle de l'Indonésie est considérée comme favorable. La situation financière pourrait être définie comme suit: solvabilité mais manque de moyens liquides. Il sera très difficile pour le nouveau Ministre des Finances de réaliser un budget acceptable en 1952.

Nederland en het dollarvraagstuk

Herstel van evenwicht in de dollarbetalingsbalans is uiteraard geen specifiek Nederlands probleem. Het ontbreken van dit evenwicht is een na-oorlogs verschijnsel, dat de harde kern vormt van de beperkingen van het betalingsverkeer in al die landen die, zowel individueel als gezamenlijk, niet in staat zijn dollaropbrengende prestaties te verkopen in de vorm van uitvoer van goederen en diensten, voldoende om hun betalingsbehoeften in dollars te dekken. Deze landen zouden, zoals gebleken is, onderling wel tot een zekere convertibiliteit van hun valuta's kunnen geraken, doch er is geen evenwicht in de ruil van goederen en diensten ten opzichte van het dollargebied, dat de grondslag zou moeten vormen van een vrije inwisselbaarheid. Dit gebrek aan convertibiliteit manifesteert zich in wat men dollarschaarste pleegt te noemen.

Het tekort aan dollars, dat bijzonder nijpend was toen onmiddellijk na de oorlog het dollargebied vrijwel de enige bron was van materialen en goederen voor de wederopbouw van Europa en vele andere door de oorlog gehavende gebieden, heeft in West-Europa een noodoplossing gevonden, eensdeels door het toepassen van een drastische beperking van de invoer van niet-essentiële dollargoederen en door het interen op nog aanwezige dollaractiva, anderdeels door het ten geschenke ontvangen en het te leen krijgen van dollarfondsen in het kader van het Europese Herstel Programma. Deze dollarhulp heeft thans zijn uitloper gevonden in het programma van wederzijdse hulpverlening, passend in het Noord-Atlantische defensieplan.

In andere landen, hoofdzakelijk leveranciers van grondstoffen en bepaalde voedings- en genotmiddelen, waarvoor een gereede afzet tegen dollars verzekerd is, is het dollarvraagstuk minder gecompliceerd. In vele van die landen — men denke bijvoorbeeld aan Latijns Amerika — is het productie-apparaat vrijwel ongeschonden uit de oorlog tevoorschijn gekomen. Het is in staat om zonder veel extra inspanning aan een stijgende vraag te voldoen en heeft vervolgens in volle mate kunnen profiteren van de prijs-hausse na Korea. De na-oorlogse inhaalvraag kon merendeels uit lopende inkomsten en in bepaalde gevallen door een zekere intering op de in de oorlog gevormde gouden dollarreserves worden bevredigd, ondanks het feit, dat die vraag aan intensiteit aanzienlijk had gewonnen door veelal vrij ernstige inflatoire ontwikkelingen. De thans staande beperkingen van het betalingsverkeer in deze categorie van landen vertonen echter een aantal zeer bijzondere, waaronder uitgesproken fiscale, aspecten, die inhaerent zijn aan de toestand van administratieve groei van die gebieden. Het dollarvraagstuk in die landen verschilt daardoor fundamenteel van dat in Europa en het sterlinggebied en kan hier derhalve buiten beschouwing blijven. Er dient niettemin te worden bedacht, dat deze landen, die voor het merendeel tot het dollargebied gerekend worden — omdat hun betalingsverkeer zich in belangrijke mate in dollars voltrekt — een niet te onderschatten rol kunnen en misschien zullen moeten spelen om tot de oplossing van het Westeuropese dollarvraagstuk te kunnen bijdragen.

Hoewel de delen van het sterlinggebied een aparte betalings- en verrekeningstechniek toepassen, is het dollarvraagstuk, dat zich manifesteert in de zorgelijke positie van de collectieve sterling area dollar pool, niet wezenlijk verschillend van het dollarprobleem van het continent, waarmede het sterlinggebied door het lidmaatschap van de Europese Betalingsunie nauw verbonden is.

Men moet bij het analyseren van het Europese dollarvraagstuk, naar wij menen, de verklaring niet bij voorkeur zoeken in de sfeer van de productie en de export, alsmede

in de interne monetaire ontwikkeling, doch ook in het complex van sociale factoren, dat na de oorlog is geaccentueerd door het in tijd van oorlog en bezetting sterk ontwikkelde gevoel van collectieve sociale verantwoordelijkheid: het dragen van elkanders lasten.

De productie is aanzienlijk gestegen, in het algemeen zelfs tot boven de vooroorlogse niveaus, evenals de omvang van het handelsverkeer. Desalniettemin blijven betalingsbalansmoeilijkheden bestaan.

In dit verband moet niet over het hoofd worden gezien, dat het uit humaan oogpunt belangrijke novum der sterk uitgebreide sociale voorzieningen niet minder belangrijke economische gevolgen heeft. De flexibiliteit van de nationale gemeenschap om zich aan wijzigende omstandigheden aan te passen, is daarmede verzwakt. De massa van de werknemers weet zich in aanzienlijke mate beschermd tegen de wisselvalligheden van het economisch getij. Is het getij mee, dan kan een collectieve productieve inspanning leiden tot verhoogde, doch veelal sterk genivelleerde welvaart. De in dit complex van factoren passende nivellerende invloeden zijn een rem op de soort kapitaalvorming en tevens dus op de kapitaaluitvoer, die destijds een aanzienlijke steun aan de betalingsbalans van diverse Europese landen gaf. Loopt het getij tegen, dan garandeert de moderne sociale zekerheid een zekere gelijkmatigheid in de verdeling van de armoede.

Op het gebied van het interne monetaire beleid, sterk beïnvloed door de juist genoemde sociale en sociaal-politieke factoren, bestaat in Europa veel verschil. De monetaire politiek bedient zich in toenemende mate van indirect werkende maatregelen, afgestemd op het doelbewuste sociale beleid, maar minder in het oog vallend dan de veelal grovere methoden van voor de oorlog. De inflatoire beweging na en stammende uit de oorlog heeft een grotere monetaire bewustheid met zich gebracht, gevolgd door een verbetering van de apparatuur ter bewaking van de interne monetaire krachten. De divergenties in deze invloeden en in het terzake gevoerde beleid moeten dan ook een deel van de verklaring vormen van de relatieve zachtheid van de Europese valuta's. De zachtheid van die valuta's is slechts een andere aanduiding van het dollartekort, voor zover het al die valuta's gezamenlijk betreft. Met de onderlinge divergenties is het anders gesteld. De min of meer kunstmatige waardering van de valuta's onder vigeur van de E.B.U. wist die onderliggende uiteenlopendheid niet uit. De E.B.U. heeft in de drang naar een vergemakkelijking van het intra-Europese betalingsverkeer het gemis aan uniform of tenminste gelijkgericht sociaal-economisch en monetair beleid uiteraard erkend, maar men heeft dit gemis aanvaard in het vertrouwen, dat de Unie een invloed ten goede zou kunnen uitoefenen. Hoewel het generaliseren in deze niet geheel verantwoord is, kan worden gesteld, dat de deelnemers, die niet de tering naar de nering hebben kunnen zetten, de debiteuren van de betalingsgemeenschap zijn. Daartegenover bedenke men, dat in de Europese gemeenschap het dragen van elkanders lasten niet zo ver gaat, dat de sterkeren, de crediteuren, bereid zijn het gelag boven een zekere grens te blijven betalen. De aangeduide divergenties leiden dus in de Europese sfeer zelve al tot de roep om externe hulp om het mechanisme op gang te houden.

Tegen de achtergrond van de geschetste intern-Europese verschijnselen is een generaliserend oordeel inzake het Europese dollarvraagstuk vrijwel onmogelijk. Zou men de bestaande divergenties, zoals die in de onderlinge verhoudingen bestaan, als een statische leidraad nemen, dan zou men geneigd zijn te concluderen, dat een oplossing zou moeten worden gezocht in een herziening van de wissel-

koersen, niet alleen onderling maar tevens ten opzichte van de dollar. Er zijn verschijnselen, die in wezen niet anders zijn dan de uitdrukking van het gebrek aan evenwicht tussen de Europese valuta's en de dollar. Het Internationale Monetaire Fonds maakte onmiddellijk na de oorlog geen bezwaar tegen de voorgestelde aanvangskoersen, indien zij geen belemmering voor de export vormden. In 1949 heeft toen een vrij algemene herziening dier aanvangskoersen plaats gevonden. Het gaat er nu om, of de toen aanvaarde koersen nog steeds een belemmering voor de export vormen, die werkelijk als de overwegende hinderpaal kan worden beschouwd, of dat er andere factoren zijn van zodanige aard, dat zij een herziening van de wisselkoers tot een ondoelmatige operatie maken. Het komt ons voor, dat er inderdaad belangrijker factoren zijn, in het algemeen van structurele aard, die een wijziging van de wisselkoers voor dit doel onaannemelijk doen zijn. Wat men de aangeduide verschillen als niet-statisch op, dan schijnt het, dat de positie van Nederland niet zo kansloos is als sommigen het in de beschouwing van het dollarvraagstuk wel eens stellen.

Zowel het Verslag van de President van De Nederlandsche Bank over 1951, als de juist verschenen Deviezennota, gewagen van een bewogen jaar uit een oogpunt van betalingsbalansontwikkeling. Het jaar 1951 moge dan bewogen zijn geweest, de netto resultante van deze beweging is zeker bevredigend.

De beschouwing van het dollarvraagstuk in Nederland kan niet worden losgemaakt van de algemene ontwikkeling van de Nederlandse betalingsbalans. Het is tegenover hen, die van beide interessante verantwoordingen hebben kunnen kennisnemen, onnodig in uitvoerige herhaling te treden. Het programma van de in Maart 1951 gevormde Regering om aan een vergrote bijdrage in de Europese defensie het hoofd te bieden op een tijdstip, dat de kaarten voor de Nederlandse betalingsbalans door de internationale ontwikkeling niet goed lagen, is in zijn uitvoering een succes geweest. De financiële maatregelen, tot uitdrukking gekomen in de beperking van verbruik en investeringen, gesteund door de disconto- en credietpolitiek van De Nederlandsche Bank, hebben een snellere uitwerking gehad dan velen ten tijde van hun inauguratie hebben voorzien. Consument en producent hebben, naar ieders vermogen, een belangrijke bijdrage tot het snelle herstel geleverd. Numeriek en daardoor ook politiek gezien, is de bijdrage van de consument misschien wel de voornaamste geweest. Productieverhoging geeft een directe psychische satisfactie, consumptiebeperking, gepaard met contractie van andere dingen, die het leven veraangenamen, stuit op grote weerstanden, zeer zeker in een volk, dat vooruitstrevend van aard is. De bijdrage in de vorm van een daling van het reële inkomen zonder verstoring van de sociale vrede, zonder storing dus voor de zo gewenste productievergroting, mag de lauwertak niet worden onthouden. De inspanning van producent en consument tezamen is de belangstellenden in het buitenland niet ontgaan. Het Nederlandse crediet is boven twijfel verheven. Schrijvende vanuit Washington zou het onvergeeflijk zijn er niet op te wijzen, dat het bezoek van een innemende Landsvrouw, samenvallende met een vervroegde aflossing op het aan Nederland verleende Export-Import Bank crediet, er toe hebben bijgedragen het vertrouwen in Nederland te versterken.

Wendt U voor alle vraagstukken in verband met de

PENSIOEN- EN SPAARFONDSENWET

tot het

BUREAU VOOR GROEPSVERZEKERING

SCHIEKADE 130, ROTTERDAM
GROENHOVENSTRAAT 2, 's-GRAVENHAGE

De grootste instelling op dit gebied in den lande,
onder toezicht en volle verantwoordelijkheid van

NATIONALE
LEVENSVZERKERING-BANK N.V.

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ
VAN „DE NEDERLANDEN”,
VAN 1845

Een van de interessante aspecten van de Exportnota, onlangs aan de Staten-Generaal aangeboden, ligt in de interpretatie van dat stuk tegen de achtergrond van het Nederlandse dollarvraagstuk. Dit document kan, in dit licht beschouwd, worden gezien als de erkenning van de divergentie tussen Europa en het dollargebied. Het verdient om zijn werkelijkheidszin reeds grote waardering. Of men bedoelde divergentie tracht te overbruggen door — een theoretisch mogelijke — koersdifferentiatie of door een bredere toepassing van de zgn. dollarbonus en door belastingfaciliteiten, de realiteit is, dat de dollarverdienende fabrikant of exporteur een extra comparatief voordeel wordt toegekend, dat de bedoeling heeft zijn provenu bij export naar andere bestemmingen te evenaren of te overtreffen. In een land als Nederland, dat in zo sterke mate afhankelijk is van het toevoegen van waarde, gebaseerd op scholing en intellect, aan ingevoerde goederen en materialen, bestemd tot wederuitvoer; dat voorts bewust is van het grote deel van zijn nationale inkomen, hetwelk het aan het vervullen van die functie ontleent, is de zorg voor het dollarvraagstuk een gezond verschijnsel.

Het is verheugend in het verslag van de President van De Nederlandsche Bank bevestigd te zien, dat ons land de middelen om een algemeen betalingsbalanstekort te vermijden in eigen hand heeft, doch het bereiken van die conclusie mag niet voorbij doen zien, dat volgens Dr Holtrop een oplossing van het dollartekort nog niet in zicht is, met name dat van een vermindering van de invoer uit het dollargebied en een verhoging van de uitvoer daarheen geen duurzaam bilateraal evenwicht is te verwachten. Hetgeen hierboven is opgemerkt over het Europese probleem in zijn algemeenheid blijkt door deze uitspraak, althans ten aanzien van de relatie met het betalingsverkeer met Noord-Amerika, bevestigd te worden.

In dit verband is het nuttig ook in het oog te houden, dat met de productieve inspanning in Europa een nog krachtiger inspanning in Amerika gepaard gaat. Indien in beide gebieden de defensieproductie zijn verzadigingspunt bereikt, kan een relatieve vergroting van de civiele productie niet uitblijven en deze vergrote civiele productie in Amerika tot behoud van de werkgelegenheid zal een

uitweg trachten te vinden naar het buitenland, waardoor de kansen op een betere verhouding in het betalingsverkeer geenszins worden vergroot. Een zodanige ontwikkeling houdt echter aan de andere kant de mogelijkheid in van prijsdalingen, vooral van kapitaalgoederen en duurzame verbruiksgoederen, die, zolang een neergaande prijsbeweging geen algemeen karakter aanneemt, tot een tijdelijke verbetering van de ruilvoet tussen Europa en Amerika kan leiden.

Wat betreft de mogelijkheid, dat een toenemende civiele productie in Europa zich op Amerika zal richten, moet men zich realiseren, dat Amerika naast bepaalde grondstoffen en genotmiddelen geen behoefte heeft aan eindproducten, waarvan het ruimschoots is voorzien in gemakkelijk te vergroten hoeveelheden van goede kwaliteit. Zou Amerika zijn grenzen geheel voor buitenlandse eindproducten openstellen, dan zou uiteraard het geïmporteerde artikel een betere kans maken, maar ook dan nog zijn er nog vele hinderpalen te overwinnen, die voor het binnenlandse eindproduct — vooral voor het massa-artikel — niet of in mindere mate bestaan. De zojuist gestelde praemisse is echter irreëel op dit moment. Een verhoogde civiele productie in Amerika zal daarom de mogelijkheden voor het concurrerende importartikel ongetwijfeld verminderen. Een duurzame oplossing van het Europese dollarvraagstuk langs de weg van invoerbepijking en uitvoervergroting ten opzichte van Amerika is derhalve ook naar ons gevoel niet te verwachten.

De Deviezennota, die aan het vraagstuk van het dollartekort ruimschoots aandacht schenkt, brengt in het perspectief van dit probleem een nuance aan, die mede in de gedachtegang van de Exportnota, een nadere beschouwing verdient. Eerstgenoemde nota wijst wederom op het wegvallen van Indonesië als belangrijke traditionele bron tot afdekking van het Nederlandse dollartekort. Het belang van het hiermede aangeduide driehoeksverkeer is voor Nederland, met zijn bijzondere ervaring en bedrevenheid in het internationale handelsverkeer, van niet te onderschatten betekenis en het is een gelukkige omstandigheid, dat Overheid, centrale bank en bankwezen, met de handel zelve, bewezen hebben voor de mogelijkheden op dit terrein een open oog te hebben.

In beide hierboven genoemde nota's zouden wij nu gaarne gezien hebben, dat een grotere nadruk ware gelegd op de perspectieven van de Nederlandse werkzaamheid ten aanzien van de zogenaamde minder ontwikkelde gebieden. Er tekent zich in de doelbewuste openlegging van die gebieden een lijn af, die het stadium van academische belangstelling verlaten heeft, gestimuleerd niet alleen door het verlenen van technische hulp in velerlei vorm, doch ook door toenemende investeringen.

Er is geen reden waarom Nederland in deze ontwikkeling

als leverancier, maar ook als tussenpersoon, geen groeiend aandeel zou kunnen hebben. Aangezien het voor vele van deze onontwikkelde landen geen of weinig verschil maakt of zij in dollars of in andere valuta betalen, ligt hier, misschien niet de mogelijkheid tot volledige oplossing, maar toch wel de kans op een belangrijke bijdrage tot de oplossing van het dollarvraagstuk. Er zijn Europese landen, die zich deze mogelijkheid reeds in zeer concrete zin realiseren en die van het bewerken van de aanwezige en potentiële markten een gewichtig punt van hun dollarexportpolitiek maken. De in de Exportnota vermelde beginselen zijn niet nieuw. Het wil ons voorkomen, dat dit stuk zich met betrekking tot de dollarexport nog te eenzijdig richt op de overbrugging van prijsdifferenties, terwijl het, niettegenstaande het aangeven van zeer nuttige richtlijnen, te weinig doeltreffend is in het mobiliseren van het exportapparaat om het dollarvraagstuk nader tot een oplossing te brengen.

Er zijn in de minder ontwikkelde gebieden uiteraard vele moeilijkheden te overwinnen, maar die zijn niet veel verschillend voor welke buitenlandse activiteit dan ook. Technische hulp op economisch terrein is alleen spoedig effectief, wanneer zij wordt gekoppeld aan concrete tastbare transacties, waarbij met name credietverlening een veelal doorslaggevend betekenis heeft. Er zijn andere bezwaren, zoals de vrees, dat de nalevering en de levering van onderdelen en onderhoudsmaterieel niet verzekerd is, in het bijzonder wanneer een nieuw internationaal conflict zou ontstaan. Men bedenke echter, dat zulke leveringen vanuit de Verenigde Staten in de laatste oorlog ook met grote moeilijkheden gepaard gingen. Het is niet aan twijfel onderhevig, dat in de export naar de minder ontwikkelde gebieden een scherpe concurrentie zal ontstaan, waarbij zal blijken, dat het beste somtijds niet goed genoeg is. In gedachten nemende, dat wie het eerst komt, het eerst maalt, zijn er tot dusverre nog te weinig indicaties van voldoende Nederlands initiatief, die bewijzen dat ons land „op syn saeck let". Het kan niet worden ontkend, dat de gevarieerde behoeften van de landen, die zich met ernst aan de moeizame en veel geduld eisende taak van economische ontwikkeling hebben gezet, slechts voor een klein deel door Nederlandse voortbrengselen kunnen worden gedekt, maar ons land heeft bewezen in staat te zijn de producten van andere landen, al of niet gesteund door geëigende credietverlening, met succes te verkopen. Ten aanzien van de ontplooiing van de Nederlandse werkzaamheid op dit terrein behoeft men niet somber gestemd te zijn. Wij zijn er van overtuigd, dat langs deze weg een positieve bijdrage tot de oplossing van het Nederlandse dollarvraagstuk kan worden geleverd, gebaseerd op vele van de beste tradities en eigenschappen van de Nederlandse koopman en producent.

Washington, D.C., Mei 1952.

W. KOSTER.

De Europese landbouwgemeenschap

II¹⁾

In aansluiting op de in het vorig artikel gegeven algemene beschouwingen over de plaats en betekenis van de landbouwintegratie in het kader van het streven naar groter eenheid in Europa zal thans meer in het bijzonder aandacht worden besteed aan de houding van enkele landen, welker gedrag t.a.v. een Landbouwgemeenschap van zeer grote betekenis moet worden geacht. Ter inleiding en als achtergrond is het van belang de strekking van het vorige artikel in een aantal punten samen te vatten:

a. De Europese Landbouwgemeenschap is een logische voortzetting op de weg naar een grotere economische

en politieke eenheid in Europa; zij moet derhalve in principe op gelijke wijze worden aangevat als de Gemeenschappen voor kolen en staal en de Europese Defensie.

- b. Het gaat bij de vorming van een Landbouwgemeenschap niet alleen om een geleidelijke vrijmaking van de Europese handel in landbouwproducten, doch om de aanpak van verschillende urgente vraagstukken in de Europese landbouw van landbouw-technische, -economische en sociale aard: investeringen en modernisatie, verhoging van de productiviteit, het vraagstuk der kleine gezinsbedrijven en het landarbeidersvraagstuk.

¹⁾ Het eerste deel van dit artikel is gepubliceerd in „E.-S.B." van 4 Juni jl.

- c. In deze gedachtengang past het niet tot een integratie van een beperkt aantal landbouwproducten over te gaan. Deze opzet zou enerzijds de Landbouwgemeenschap degraderen tot een serie „Commodity Agreements”, anderzijds zou voor de onder b. vermelde zijde praktisch geen plaats overblijven. Een bezwaar, dat hiermede nauw verband houdt vloeit voort uit het feit, dat op de meeste landbouwbedrijven een groot aantal productierichtingen in nauwe verbondenheid voorkomt. Zou men voor een beperkt aantal hiervan een Landbouwgemeenschap willen formeren, dan zou dit tot voortdurende repercussies en verschuivingen tussen de wel en de niet geïntegreerde sectoren aanleiding geven.
- d. De betekenis van een Europese Gemeenschap voor de landbouw reikt verder dan die voor kolen en staal; enerzijds omdat de aanpassingen binnen de landbouw van ingrijpender aard zullen zijn en minder eenvoudig door te voeren, anderzijds omdat aanpassingen vereist zijn bij, resp. een belangrijke invloed wordt uitgeoefend op andere sectoren van het economisch leven.
- e. Om de hierboven vermelde gezichtspunten en met name i.v.m. het onder d. vermelde moet zonder meer van de grootste betekenis worden geacht, dat de discussies over een Landbouwgemeenschap zich niet alleen of in overwegende mate blijven afspelen in agrarische kringen. Ook principieel lijkt het niet juist de beslissing van een zaak, welke de gehele economische positie van de betrokken landen raakt en die wordt opgeworpen in het kader van het streven naar grotere economische en politieke eenheid in Europa, in overwegende mate aan de vertegenwoordigers van één sector over te laten.

Keren wij thans terug tot de voorbereidende Conferentie, dan kan worden opgemerkt, dat er inzake de houding welke de verschillende landen hier hebben aangenomen, naast duidelijke overeenkomsten, enkele verschillen geconstateerd kunnen worden in vergelijking met de betoonde houding bij de Gemeenschappen voor kolen en staal en de Europese Defensiegemeenschap.

Met betrekking tot de overeenkomsten zij op het volgende gewezen. Enkele landen, welke op de weg naar een nauwere samenwerking in Europa tot nu toe een zeer positieve houding hebben aangenomen en de bereidheid hebben getoond voor dit doel iets van hun nationale soevereiniteit over te dragen aan gemeenschappelijke Europese organen, hebben in de voorbereidende Conferentie opnieuw van deze gezindheid blijk gegeven. Het betreft de landen Frankrijk, Italië en Nederland. Een tweede overeenkomst is, dat andere landen een zeer duidelijke gereserveerdheid aan de dag hebben gelegd t.a.v. een zodanige opvatting van een landbouwingegratie als door de drie genoemde landen wordt gehuldigd.

Komen wij nu tot de verschillen, dan moet in de eerste plaats melding worden gemaakt van een verschil ten ongunste, en wel de zeer voorzichtige houding, waarvan de Westduitse Bondsrepubliek en onze Beneluxpartner hebben blijk gegeven. De oorzaak hiervan mag o.i. niet worden gezocht in een kentering van de opvattingen bij de Regeringen van deze landen over de noodzaak tot nauwer samengaan der Europese landen. Hiervan is althans op andere terreinen niets gebleken. Dit zo zijnde, mag aan het feit, dat een landbouwingegratie zwaardere eisen stelt dan de beide andere Gemeenschappen, geen rol worden toegekend voor de verklaring van de terughoudendheid. In dit verband werd hierboven opgemerkt, dat de Landbouwgemeenschap hierdoor slechts aan waarde wint als toetssteen voor de oprechtheid van de wil der Regeringen mede te werken aan het Europese doel.

De gereserveerdheid, welke de bedoelde landen in Parijs hebben getoond, moet dan ook direct worden toegeschreven aan de omstandigheid, dat op de voorbereidende Con-

ferentie alleen de landbouw aan het woord is geweest en de boerenorganisaties van beide landen — Bauernverband en Boerenbond — aarzelend (en in België misschien zelfs afwijzend) staan tegenover de integratiegedachte.

Een tweede belangrijk verschil is er een ten gunste, en wel de houding van het Verenigd Koninkrijk. Het moet van veel belang worden geacht, dat de woordvoerder van de Engelse delegatie als een der eerste sprekers na de opening van de Conferentie uiteen heeft gezet, dat zijn land bereid is zich nauw te associëren met een Europese Landbouwgemeenschap. Het feit, dat het Engelse optreden zo constructief is geweest, moet in het bijzonder van belang worden geacht voor die landen, die tegen een voortgaande integratie bezwaren hebben, indien niet vaststaat, dat het Verenigd Koninkrijk bereid is een nauwe band met de Gemeenschap op het vaste land aan te gaan. Dat hier van een kentering in de Engelse houding mag worden gesproken en het hier niet om een incidentele uitlating gaat moge voorts blijken uit de positieve gezindheid jegens de Raad van Europa — na jaren van terughoudendheid — waarvan Engeland een week tevoren bij monde van Minister Eden blijk had gegeven en voorts uit de medio April verleende garantie aan de Europese Defensiegemeenschap.

* *

Wij zullen thans meer in het bijzonder onze aandacht wijden aan de houding en de positie van België en de Bondsrepubliek. Wanneer men de gereserveerde houding der boerenorganisaties in deze landen aan de hand van publicaties en uitlatingen van deze organisaties zelf nader analyseert, blijkt een tweetal factoren van overwegend belang te zijn:

1. het relatief hoge kosten- en prijspeil in de landbouw dezer landen;
2. het feit, dat deze landen t.a.v. hun voedselvoorziening voor bijna alle producten importerend zijn.

Het verband tussen beide factoren is aldus, dat de uitgesproken importpositie het voor deze landen zeer eenvoudig maakt het relatief hoge prijspeil in de landbouwsector te handhaven d.m.v. regelingen aan de grens: het kwantitatief in de hand houden van de invoer, zo nodig (wanneer de binnenlandse prijzen te veel boven die der importen liggen) in combinatie met invoerheffingen. De Bondsrepubliek heeft voor dit doel een aantal „Einfuhr- und Vorratstellen” in het leven geroepen voor granen en voedermiddelen; suiker; melk en melkproducten en vetten; vee en vlees, welke bij de bescherming aan de grens de uitvoerende organen zijn. België bedrijft deze politiek geheel en al binnen het kader van de Benelux! Het tussen de Beneluxlanden overeengekomen Landbouwprotocol stelt de Belgen in staat enerzijds via minimum-prijsregelingen de invoer (welke men met uitzondering van de granen en het veevoeder in hoofdzaak uit Nederland betreft) kwantitatief te beperken, anderzijds de importen uit Nederland d.m.v. heffingen op het hoge Belgische peil te brengen.

Het is duidelijk, dat de terughoudendheid van de boerenorganisaties in bedoelde landen direct voortspruit uit de vrees, dat de hier geschetste sterke positie van hun landbouw, berustend op de zeer gunstige voorwaarden voor protectie, in een Europese Landbouwgemeenschap geleidelijk aan moet worden prijsgegeven en dat dit — en daar komt het op aan — ernstige consequenties voor hun agrarische bevolking zal hebben. Men wenst, zo wordt het vaak gesteld, over de macht te beschikken de agrarische overschotten van andere landen — in Nederland noemt men dit exporten — zo nodig buiten eigen deur te houden.

Bovenbedoelde „ernstige consequenties” worden van de zijde der importlanden veelal gestaafd met de volgende argumenten:

1. de prijsdrukkende werking, welke er van landen met agrarische „overschotten” uitgaat;
2. de verschillen in kosten en prijspeil;

3. de toepassing van kunstmatige kostprijsverlagende maatregelen (bijv. in Nederland de subsidies — thans vrijwel verdwenen! — voor geïmporteerd veevoeder). Aan de waarde van deze argumenten zal thans wat nader aandacht worden besteed.

ad 1. Wat de prijsdrukkende werking van overschotten aangaat kan worden opgemerkt, dat deze zich slechts kan doen gelden in een Europa, waarin de landen door een protectionistische politiek langs kunstmatige weg deze overschotten creëren. Voor Europa als geheel gezien is immers de jaarlijkse behoefte der landen voor vrijwel alle producten belangrijk groter dan de jaarlijkse Europese productie. Dit geldt eveneens voor het geval, dat de Landbouwgemeenschap zich in eerste instantie zou beperken tot de groep der Schuman-landen. Immers, afgezien van het feit, dat deze groep reeds voor vrijwel alle producten importerend is, is de zelfvoorzieningsgraad van Europa nog belangrijk lager wanneer Engeland een nauwe band met de Landbouwgemeenschap zou aangaan, wat redelijkerwijs verwacht mag worden.

In verstaand overzicht is bij wijze van voorbeeld voor de landen van het Schumanverdrag alsmede het Verenigd Koninkrijk en Denemarken de in- en uitvoerpositie opgesteld, zoals die gemiddeld over de jaren 1949 en 1950 is geweest.

producten	import-saldi (a)	totale productie der 8 landen (b)	(a) in procenten van (b)
	(in 1.000 ton)		
tarwe	8.600	21.100	41
rogge	600	5.100	12
haver + gerst	2.100	18.000	12
mais	3.600	2.400	150
totaal	14.900	46.600	32
suiker	2.000	3.800	53
boter	200	880	23
kaas	140	930	15
vlees ¹⁾	1.000	5.900	17
eieren ²⁾	70	1.700	4
aardappelen	exportsaldo 700	56.000	1

¹⁾ excl. slachtvee; ²⁾ excl. eipoeder en gedroogde eieren.

In het licht van bovengenoemde cijfers mag de angst voor Europese overschotten op zijn minst overdreven worden genoemd. Uiteraard kunnen zich seizoens- en/of regionale overschotten voordoen. Deze komen echter ook in uitgesproken importlanden voor, zoals bijv. in West-Duitsland en België t.a.v. boter, eieren, tuinbouwproducten. Men zou in een Europese Landbouwgemeenschap Nederland als een regionaal overschotgebied kunnen beschouwen, terwijl de Gemeenschap als geheel in belangrijke mate importerend is. Zo goed als men de bezwaren van de hier bedoelde regionale/tijdelijke overschotten op nationale voet kan ondervangen door een zekere marktordening (bijv. opslag) moet dat ook op Europese voet mogelijk zijn. De Verenigde Staten en Canada leveren hiervan het bewijs. Daarbij bedenke men, dat de situatie in laatstgenoemde landen belangrijk moeilijker ligt dan in Europa, aangezien deze landen exporterend zijn en men er dus niet alleen te maken heeft met seizoens- en regionale surplusen.

ad 2. en 3. Inzake het tweede en het derde argument — de verschillen in kosten en prijzen, alsmede de accentuering hiervan door min of meer kunstmatige kostprijsverlagende regelingen — zij herinnerd aan wat in ons vorig artikel werd opgemerkt met betrekking tot de overgangperiode.

Over de natuurlijke verschillen werd gezegd, dat deze geheel of gedeeltelijk kunnen worden gecompenseerd door aanpassingen in het productenassortiment, terwijl verder werd opgemerkt dat zij zich in niets onderscheiden van overeenkomstige verschillen binnen de nationale grenzen der landen, zodat, wanneer een land zich eenmaal in

principe voor integratie heeft uitgesproken, het eventuele bezwaren uit dien hoofde niet langer als een beletsel mag aanvoeren.

Inzake de verschillen van niet-natuurlijke aard — en deze zijn in het algemeen van veel groter betekenis dan de natuurlijke — werd gesteld, dat het hier gaat om divergenties, die voor een belangrijk deel in het verleden zijn gegroeid juist door het bestaan van politieke (tegelijkertijd economische) grenzen en dat de landen, waar de landbouw t.a.v. deze factoren in een ongunstige positie verkeert, terecht aandringen op een — zo nodig vrij langdurige — overgangperiode, waarin bedoelde verschillen zo goed mogelijk worden weggewerkt. Voorts werd opgemerkt, dat waarschijnlijk een volledige nivellatie (bijv. bij de lonen) niet noodzakelijk zal zijn, aangezien er ook geen volledige nivellatie der prijzen zal optreden. In dit verband werden de Verenigde Staten als voorbeeld aangehaald. Met nadruk werd vastgesteld, dat bij een landbouwintegratie de overgangperiode van bijzondere betekenis moet worden geacht, gezien het feit, dat zowel de vereiste aanpassingen „binnen” de landbouw als die in andere sectoren van het economisch leven der nationale economieën veel omvangrijker en van ingrijpender aard zullen moeten zijn dan bijv. bij de kolen- en staalgemeenschap. Ten slotte werd opgemerkt, dat naar mate het handelsverkeer in landbouwproducten geleidelijk aan een vrijer loop krijgt, ook t.a.v. de betalingspositie en het monetair beleid der landen een verdergaande coördinatie waarschijnlijk geacht moet worden.

Uiteraard kan een breed aanpassingsbeleid gedurende de overgangperiode veel van de vrees bij de landbouworganisaties, zoals die in sommige landen blijkt voor te komen, wegnemen. Het zou evenwel kunnen zijn, dat de boeren(organisaties) desondanks huiverig blijven staan tegenover een integratie, wanneer hun landbouw, i.c. die van België en West-Duitsland (om welke redenen ook) belangrijke achterstanden vertoont (t.o.v. die der andere landen). Het is in dit verband interessant een, zij het globaal, beeld voor ogen te hebben inzake „het peil” van de landbouw in de verschillende landen. Wij moeten ons daarbij uiteraard zeer vele beperkingen opleggen en zullen volstaan met enkele cijfers, welke de opbrengsten per ha en per dier in de verschillende landen aangeven, alsmede enkele cijfers, welke iets over de intensiteit van de landbouw aangeven. De gegevens zijn ontleend aan het door de landen bij de O.E.E.C. ingediende statistische materiaal.

(Jaargemiddelde over 1949, 1950 en 1951)

opbrengst per ha ¹⁾	Belg. Luxemburg	Neder-land	West-Duits-land	Frank-rijk	Italië	Dene-mar-ken	V.K.
tarwe	3,3	3,6	2,7	1,7	1,5	3,5	2,5
rogge	2,5	2,6	2,3	1,2	1,3	2,2	2,1
suikerbieten	40	42	33	28	28	35	26
aardappelen	23	24	22	12	7	18	18
melkgift per koe ²⁾	3.400	3.800	2.400	1.900	1.700	3.400	2.800
eiproductie per kip ³⁾	140	160	108	103	92	200	146
veebezetting per ha cultuurgrond ⁴⁾							
rundvee	1,09	1,15	0,78	0,41	0,37	0,95	0,54
melkvee	0,52	0,64	0,40	0,20	0,13	0,49	0,19
varkens	0,7	0,7	0,8	0,2	0,2	1,0	0,2
hennen	7,9	4,7	2,9	1,9	2,4	3,8	2,8

¹⁾ in tonnen; ²⁾ in kg; ³⁾ in stuks; ⁴⁾ in stuks vee.

Uiteraard zijn de hier vermelde cijfers te beperkt om zonder meer een gefundeerd oordeel uit te spreken over de rangorde in het peil van de landbouw in de betreffende landen. Zo is met name de betekenis van de veebezetting per ha een onvolkomen maatstaf voor het meten van de intensiteit, waarmede de landbouw in die landen wordt bedreven, wanneer men geen rekening houdt met aanvullende gegevens over de verbouw van arbeidsintensieve gewassen, welke mede van grote betekenis zijn als vee-

voeder: aardappelen, (voeder)bieten e.d. Uit ander en uitgebreider statistisch materiaal en sommige studies van de O.E.E.C. blijkt evenwel duidelijk, dat de verbouw van bovenbedoelde arbeidsintensieve gewassen inderdaad in de landen met een relatief belangrijke veehouderij van meer betekenis is dan in de andere landen, en uit dien hoofde mogen (zij het met voorbehoud t.a.v. de intensiteit) uit de vermelde cijfers de volgende conclusies worden getrokken:

1. Wat de opbrengsten per ha van de belangrijkste akkerbouwgewassen betreft staat Nederland aan de spits, gevolgd door België en Denemarken. West-Duitsland neemt hier een middenpositie in, terwijl het Verenigd Koninkrijk en in het bijzonder Frankrijk en Italië relatief laag liggen.
2. Inzake de melkgift per koe ligt ons land weer het hoogst, ook hier gevolgd door Denemarken en België. Het Verenigd Koninkrijk en West-Duitsland nemen hier de middenpositie in, terwijl Frankrijk en Italië, evenals bij de akkerbouw, de laagste cijfers te zien geven. De eiproductie per kip vertoont in grote trekken het zelfde beeld.
3. Met betrekking tot de veebezetting per ha cultuurgrond als globale index van het intensiteitspeil, waarmee in de betreffende landen de landbouw wordt bedreven, treft men merkwaardigerwijze weer ongeveer de zelfde volgorde aan als bij de opbrengstcijfers, met dit verschil, dat bij de varkenshouderij Denemarken en West-Duitsland zelfs hoger op de ranglijst staan dan ons land, terwijl bij de kippenhouderij België bovenaan staat. Engeland, Frankrijk en Italië staan hier weer belangrijk lager dan de andere landen.

Samengevat kan onze conclusie over de positie van de landbouw in België en West-Duitsland slechts luiden, dat deze allerminst reden tot ongerustheid kan geven. België neemt op grond van de hier vermelde cijfers een derde plaats in direct na de „top”-landen Nederland en Denemarken. Duitsland en het Verenigd Koninkrijk nemen een middenpositie in, terwijl Frankrijk en Italië met grote achterstand de rij sluiten. Dit heeft evenwel deze beide laatste landen niet belet om, zoals eerder werd opgemerkt, met Nederland inzake de Landbouwgemeenschap een positieve houding aan te nemen.

* *

Kan de voorbereidende Conferentie worden vergeleken met een terreinverkenning, de a.s. Conferentie in het najaar kan worden beschouwd als de bijeenkomst, waar de landen een gemeenschappelijke gedragslijn zullen moeten vinden voor de ontginning van het terrein. Dat men daarbij gemakkelijk en op korte termijn tot overeenstemming zal komen is niet waarschijnlijk te achten, gezien de verscheidenheid van meningen welke zich reeds tijdens de verken-

ning van het terrein hebben geopenbaard. Gunstig is het evenwel, dat alle deelnemende landen blij hebben gegeven het van groot belang te achten op de een of andere wijze tot een Europese Landbouwgemeenschap te komen.

In het voorgaande werd reeds enige malen opgemerkt, dat landen als Frankrijk, Italië en Nederland in hun opvattingen over een landbouwintegratie dicht bij elkaar staan, wat o.a. inhoudt, dat zij de vorming van een Landbouwgemeenschap (in analogie met de projecten voor kolen en staal en de Europese defensie) zien als een onderdeel van de integratie van Europa op veel breder terrein. Uit dien hoofde zijn zij bereid in het kader van dit landbouwplan te komen tot de oprichting van gemeenschappelijke institutionele organen, welke in een aanvangsstadium wellicht in hoofdzaak een adviserende taak zouden hebben, doch waaraan in een later stadium geleidelijk aan meer soevereine bevoegdheden moeten worden toegekend.

In de landen waar de houding t.a.v. een landbouwintegratie minder positief is moet dit uiteraard, zoals hiervoor werd opgemerkt, niet worden toegeschreven aan het feit dat de Regeringen dier landen betrekkelijk onverschillig zouden staan tegenover een ontwikkelingsgang, die tot een nauwer samengaan der Europese landen moet leiden. Hun gereserveerdheid — in dit verband werd in het bijzonder aandacht geschonken aan België en de Bondsrepubliek — moet voornamelijk worden toegeschreven aan het feit, dat er bij de boerenorganisaties dier landen vrees bestaat, dat de economische en sociale positie van de bevolkingsgroep welke zij vertegenwoordigen bij de vorming van een Landbouwgemeenschap ernstige gevaren loopt. Deze vrees komt in het bijzonder tot uiting in de geringe belangstelling, welke deze landen aan de dag leggen voor de gemeenschappelijke organen enerzijds, en in de wens de integratie te beperken tot een betrekkelijk klein aantal producten anderzijds.

Op de principiële en praktische bezwaren van een integratie voor een beperkt aantal producten werd hierboven reeds de aandacht gevestigd. Stelt men zich daarom op het standpunt, dat een landbouwintegratie breed van opzet moet zijn, dan leidt dit echter tevens tot een conceptie, waarbij aan de positie van gemeenschappelijke organen met zekere boven-nationale bevoegdheden (althans in een later stadium) veel meer gewicht moet worden gehecht. Het moet immers onmogelijk worden geacht de vele aanpassingen en correcties zowel binnen als buiten de landbouw geheel op nationale voet tot stand te brengen.

Waar het o.i. dus in de komende Conferentie om zal gaan is de vraag, of de „brede” dan wel de „smalle” conceptie van een landbouwintegratie zal zegevieren. Het zal daarbij voor de aanhangers van de brede conceptie zaak zijn de vrees bij de boerenorganisaties in sommige landen weg te nemen.

's-Gravenhage.

Drs W. LE MAIR.

Een belangrijke beslissing van het Scheidsgerecht voor de oorlogsschade

Het Scheidsgerecht voor de oorlogsschade, dat ingevolge art. 91, lid 13, van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden — verder „de wet” genoemd — in hoogste ressort beslist, heeft op 24 April jl. een zeer belangrijke principiële uitspraak gedaan over de interpretatie van art. 72, lid 5, van de wet en daarbij de Minister van Financiën ten principale in het ongelijk gesteld. In de kringen van hen, die ambtshalve of uit anderen hoofde bij de toepassing van art. 72, lid 5, zijn betrokken, werd met veel belangstelling en een zekere spanning afgewacht welk standpunt het Scheidsgerecht ten aanzien van de zgn. crediet-behoefte-theorie, het punt, waar het in hoofdzaak om ging, zou innemen.

Achtergrond van de uitspraak.

Alvorens de uitspraak van het Scheidsgerecht te bespreken, zullen wij in het kort de achtergrond daarvan schetsen.

In geval van schade aan gebouwd onroerend goed of bedrijfsuitrusting — andere schaden laten wij, als in dit verband niet ter zake doende, buiten beschouwing — heeft de getroffen primair recht op een bijdrage, welke ingevolge de artt. 11 en 12 van de wet wordt berekend overeenkomstig het prijspeil op 9 Mei 1940. Die bijdrage is te beschouwen als een vergoeding van geleden vermogensverlies.

Bij besteding van een bijdrage voor herstel of vervan-

ging van het desbetreffende onroerende goed of de desbetreffende bedrijfsuitrusting, doen zich in het algemeen twee problemen voor, die nauw met elkaar in verband staan, doch wel van elkaar moeten worden onderscheiden, nl. het financieringsprobleem en het rendementsprobleem. Beide vinden hun oorzaak in de prijsstijgingen sedert 9 Mei 1940, welke tot gevolg hebben, dat de kosten van herstel of vervanging een veelvoud bedragen van de kosten, berekend naar het prijspeil op 9 Mei 1940, hetwelk, zoals wij zagen, de basis vormt voor de bepaling van de bijdragen cf. de artt. 11 en 12.

Met het financieringsprobleem bedoelen wij de financiering van het verhoudingsgewijze grote verschil tussen de werkelijke kosten van herstel of vervanging en de bijdrage.

Het rendementsprobleem bestaat daarin, dat de voor herstel of vervanging geïnvesteerde bedragen voor een min of meer belangrijk gedeelte onre dabel zijn. Om niet te uitvoerig te worden volstaan wij er mede, in dit verband te wijzen op de beperking der huurprijzen van onroerende goederen.

Zonder verdere maatregelen van de wetgever zouden die problemen in de meeste gevallen onoverkomelijke hinderpalen voor herstel of vervanging hebben gevormd. Dat zou niet alleen in het nadeel van de getroffen zijn geweest, doch ook het algemeen belang in ernstige mate hebben geschaad. Daarom heeft de wetgever het niet bij de toekenning van bijdragen als vergoedingen van vermogensverlies gelaten. En zo kent de wet naast die bijdragen verschillende vormen van verderè tegemoetkomingen bij herstel of vervanging van getroffen goederen. Met het oog op de uitspraak van het Scheidsgerecht zijn daarvan alleen van belang de tegemoetkomingen, welke zijn geregeld in de artt. 71 en 72. Zij bestaan in een crediet, al dan niet met rente- en aflossingsfaciliteiten en een mogelijke uitgestelde bijdrage, een rentevergoeding, eveneens met een mogelijke uitgestelde bijdrage, of een aanvullende bijdrage.

Stelsel van de artt. 71 en 72.

Het stelsel van de artt. 71 en 72 kan als volgt worden samengevat.

Bij besteding van een bijdrage *kan*, indien zulks in het algemeen belang is te achten, van overheidswege een crediet worden verstrekt ter overbrugging van het verschil tussen de werkelijke kosten van herstel of vervanging en de bijdrage (art. 71, lid 1). Aan een zodanig crediet *kunnen* rente- en aflossingsfaciliteiten worden verbonden, d.w.z., dat over het gehele crediet of een deel daarvan geen rente of slechts een lagere rente dan normaal behoef te worden vergoed en op het crediet of een deel daarvan niet of minder dan normaal behoef te worden afgelost (art. 71, lid 3). De verdeling van een crediet in een deel met- en een deel zonder rentefaciliteiten kan periodiek of telkens, wanneer daartoe aanleiding bestaat, worden herzien (art. 71, lid 4). Hoewel dat niet met zoveel woorden in de wet tot uitdrukking is gebracht, is het blijkens de behandeling van het wetsontwerp de bedoeling van de wetgever geweest, dat de rente- en aflossingsfaciliteiten in alle gevallen afhankelijk zouden worden gesteld van de rentabiliteit van het onroerende goed of de rentabiliteit van het bedrijf, voor de uitoefening waarvan het onroerende goed of de bedrijfsuitrusting dient. Voor de categorieën courante woningen en courante bedrijfspanden is dat echter wel in de wet vastgelegd (art. 71, leden 7 e.v.). Is een crediet met rentefaciliteiten verstrekt, dan worden na uiterlijk 10 jaar de eventueel dan nog bestaande faciliteiten en het gedeelte van het crediet, waarop zij betrekking hebben, vervangen door een uitkering à fonds perdu, uitgestelde bijdrage genaamd (art. 71, lid 10, jo. art. 75). Indien een belanghebbende zelf voor de verschaffing van de vereiste gelden kan zorgen, maar overigens voor een crediet in aanmerking komt, wordt hem van rijkswege rente vergoed over het bedrag, dat bij verlening van een crediet renteloos zou zijn geweest

(art. 71, lid 6). Aan een rentevergoeding is een zelfde mogelijke uitgestelde bijdrage verbonden als aan een crediet verbonden zou zijn geweest (art. 71, lid 10).

De getroffen en kunnen aan het eerste lid van art. 71 geen enkel recht ontlenen. Het bepaalt immers slechts, dat credieten *kunnen* verleend en laat dus geheel ter beoordeling van de Overheid of desverlaagd een crediet of een rentevergoeding zal worden toegekend.

Bij het zevende lid is echter een *stellig recht* (zo genoemd in art. 91, lid 1, van de wet) op een crediet met een uitgestelde bijdrage of een rentevergoeding met een uitgestelde bijdrage verleend, indien en voor zover een bijdrage betreffende gebouwd onroerend goed op een der in dat lid aangegeven wijzen wordt besteed. Het gaat daarbij uitsluitend om herstel, aankoop of (her)bouw van woningen, bedrijfspanden en bedrijfsgedeelten van een pand. Onder andere is voor alle objecten als vereiste gesteld, dat zij naar het oordeel van de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting ter plaatse „plegen te worden verhuurd”, hetgeen betekent, dat zij uit een beleggingsoogpunt bezien courant zijn. Voor bedrijfspanden en bedrijfsgedeelten van een pand geldt bovendien als voorwaarde, dat de bouwkosten per 9 Mei 1940 niet meer dan f 30.000 zouden hebben bedragen, eventueel verhoogd of verlaagd als in lid 7 van art. 71 sub d is aangegeven.

Ter ondervanging van de bezwaren, welke in meer dan één opzicht aan credieten met rentefaciliteiten en aan rentevergoedingen zijn verbonden, is bij art. 72, lid 1, bepaald: „Indien belanghebbende zulks verzoekt, kan hem in stede van een krediet met de daaraan verbonden mogelijkheid van een uitgestelde bijdrage, hetwelk hem overeenkomstig artikel 71 zou kunnen worden toegekend, een aanvullende bijdrage worden verleend, waarvan de grootte onmiddellijk wordt bepaald op de wijze door Onze Minister van Financiën aangegeven; de hier bedoelde aanvullende bijdrage wordt zonder bijvoeging van rente beschikbaar gesteld zodra de besteding van het bedrag daarvan heeft plaats gehad of verzekerd is”. Evenmin als aan het eerste lid van art. 71 kunnen aan het eerste lid van art. 72 rechten worden ontleend, want ook dat lid opent slechts een mogelijkheid: een aanvullende bijdrage *kan* worden toegekend. Maar bij het tweede lid is een recht op een aanvullende bijdrage gegeven voor alle gevallen, waarin de belanghebbende ingevolge art. 71, lid 7, een recht op een crediet of een rentevergoeding zou kunnen doen gelden, doch hem nog geen crediet of een rentevergoeding is verleend.

Voorts bepaalt het vijfde lid van art. 72, dat een aanvullende bijdrage, als bedoeld is in het eerste lid, op verzoek van belanghebbende eveneens *wordt* toegekend bij herstel of herbouw van andere bedrijfspanden dan die, welke zijn bedoeld in art. 71, lid 7, en bij herstel of heraanwinst van bedrijfsuitrusting — waaronder ook schepen vallen, bestemd voor de uitoefening van een bedrijf —, mits is voldaan aan een aantal voorwaarden, die vervolgens zijn opgesomd. Wij noemen daarvan, dat het belast vermogen van de belanghebbende, zoals nader is aangegeven in het tiende lid, niet groter is dan f 500.000. Het vijfde lid heeft dus betrekking op bedrijfspanden, welke niet courant zijn in de hiervoor aangegeven betekenis of waarvan de bouwkosten per 9 Mei 1940 meer dan f 30.000 zouden bedragen, en op bedrijfsuitrustingen. In de leden 6 tot en met 9 zijn voorschriften gegeven voor de bepaling van de grootte der aanvullende bijdragen. Ten slotte is bij het elfde lid aan de Minister van Financiën de bevoegdheid gegeven om regelen te stellen, waarin wordt bepaald, dat de aanvullende bijdrage conform lid 5 niet wordt verleend aan belanghebbenden, die het herstel of de aanschaffing van bedrijfsuitrusting, gezien de winstuitkeringen of reserveringen, redelijkerwijze zelf hebben kunnen financieren.

Tot zover ons overzicht van het stelsel der artt. 71 en 72.

Verskillende interpretaties.

Ogenschijnlijk laten de imperatieve bewoordingen van het vijfde lid van art. 72 geen andere opvatting toe, dan dat dit lid een onvoorwaardelijk recht geeft op een aanvullende bijdrage, mits is voldaan aan de in dat lid sub a tot en met e genoemde vereisten, voor zover van toepassing. De Minister van Financiën interpreteerde het vijfde lid echter aldus, dat het daarbij toegekende recht op een aanvullende bijdrage alleen geldt indien en voor zover de belanghebbende voor het herstel of de herbouw van zijn bedrijfspand of het herstel of de heraanschaffing van bedrijfsuitrusting behoefte aan een crediet heeft. De argumenten van de Minister waren, kort samengevat, de volgende. Het vijfde lid van art. 72 geeft een recht op een aanvullende bijdrage „als bedoeld in het eerste lid”. Blijkens het eerste lid treedt een aanvullende bijdrage in de plaats van een crediet met een mogelijke uitgestelde bijdrage, hetwelk overeenkomstig art. 71 zou kunnen worden toegekend. Dit houdt in, dat een aanvullende bijdrage alleen kan worden verleend, indien een crediet met een mogelijke uitgestelde bijdrage verstrekt had kunnen worden. Er moet dus worden nagegaan of aan die voorwaarde is voldaan. Voor de in lid 2 van art. 72 bedoelde gevallen is bij art. 71, lid 7, een recht op een crediet gegeven. Voor de gevallen van herstel of herbouw van een bedrijfspand of herstel of heraanschaffing van bedrijfsuitrusting, een en ander als bedoeld in het vijfde lid van art. 72, is bij art. 71 evenwel geen recht op een crediet toegekend. Of een crediet met een mogelijke uitgestelde bijdrage had kunnen worden verstrekt, moet derhalve worden beoordeeld aan de hand van het eerste lid van art. 71. Dat lid gaat uit van de gedachte, dat bij de belanghebbenden op grond van het verschil tussen de werkelijke kosten van herstel, (her)bouw of (her)aanschaffing en de bijdrage behoefte aan een overbruggingscrediet kan bestaan. Is die behoefte er, dan kan, indien het algemeen belang zulks vordert, een crediet met een mogelijke uitgestelde bijdrage worden gegeven. Is die behoefte er niet, dan is verlening van een crediet en daarmee tevens toekenning van een aanvullende bijdrage uitgesloten.

Die interpretatie van de Minister is van verschillende kanten bestreden, met name door de Tweede Kamer, waarvan enkele leden, die nauw bij het overleg over het ontwerp van Wet op de Materiële Oorlogsschaden betrokken zijn geweest, met klem hebben betoogd, dat de opvatting van de Minister in strijd was met de parlementaire geschiedenis ¹⁾.

Ook wij zijn van mening, dat de „credietbehoefte-theorie” niet in overeenstemming is met de tekst en de geschiedenis van art. 72. Men zie daarvoor onze bewerking van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden voor zover deze gebouwd onroerend goed betreft ²⁾.

Aan de uitspraak van het Scheidsgerecht ten grondslag liggende feiten.

Wij keren nu terug tot de uitspraak van het Scheidsgerecht. Aan A, appellante, voor wie is opgetreden Mr A. A. M. Tonnaer, waren toegekend een bijdrage cf. de artt. 11 en 12 van f 33.379 in schade aan bedrijfsuitrusting en een bijdrage van f 10.500 in schade aan machine-onderdelen. Zij had verzocht om een aanvullende bijdrage krachtens het 5e lid van art. 72, die, berekend overeenkomstig de leden 6 tot en met 10 van dat artikel, zou moeten belopen voor de bedrijfsuitrusting 1,332 x de bijdrage ad f 33.379 of f 44.400 (afgerond) en voor machine-onderdelen 1,332 x de bijdrage ad f 10.500 of f 14.000 (eveneens afge-

rond). Appellante had zich daarbij op het standpunt gesteld, dat ook de machine-onderdelen bedrijfsuitrusting vormden in de zin van art. 72. Aanvankelijk is het verzoek van appellante afgewezen. Zij is daarop bij de Minister van Financiën in beroep gegaan. Deze heeft bij zijn beslissing het verzoek t.a.v. de machine-onderdelen ook afgewezen, omdat die onderdelen niet tot de bedrijfsuitrusting behoorden, doch met betrekking tot de bedrijfsuitrusting een aanvullende bijdrage toegekend van f 5.659. Die toekenning beruiste op de overwegingen, dat appellante ingevolge art. 72, jo. art. 71, slechts recht had op een aanvullende bijdrage indien en voor zover zij voor het herstel der schade aan bedrijfsuitrusting behoefte had aan een crediet; dat zij voor het herstel in totaal nodig had f 55.518; dat zij daarvoor de beschikking had over de bijdrage ad f 33.379 en over de door haar ingevolge een gesloten molestverzekering ontvangen uitkering van f 16.480, weshalve zij nog behoefte f 55.518 min de genoemde bedragen ad f 33.379 en f 16.480 of f 5.659. Naast toekenning van een aanvullende bijdrage ad f 58.400 had appellante verzocht de Minister te veroordelen tot betaling van dat bedrag met rente van 1 Januari 1951 af en voorts tot betaling van een bedrag ad f 30.000 met rente van 1 Juli 1951 af als vergoeding van de schade, welke door haar zou zijn geleden doordat haar aanvankelijk een aanvullende bijdrage in het vooruitzicht zou zijn gesteld en zij door het uitblijven daarvan in liquiditeitsmoeilijkheden zou zijn geraakt.

Appellante heeft als grondslag van haar verzoek om toekenning van een aanvullende bijdrage gesteld, dat art. 72, lid 5, bepaalt, dat zulk een aanvullende bijdrage „wordt toegekend”, mits is voldaan aan de daar sub a tot en met e nader omschreven voorwaarden en dat dus, indien — gelijk dat te haren aanzien het geval was, wat niet werd betwist —, die voorwaarden zijn vervuld, belanghebbende overigens een onvoorwaardelijk recht op een aanvullende bijdrage heeft en wel tot het in de leden 6, 7 en 8 van art. 72 gefixeerde bedrag.

Verweer van de Minister.

Namens de Minister is in de eerste plaats overeenkomstig diens hiervoor weergegeven opvatting betoogd, dat appellante slechts recht had op een aanvullende bijdrage indien en voor zover zij behoefte aan een crediet had. Verder heeft de Minister doen betogen, dat, gezien de hem bij lid 11 van art. 72 gegeven bevoegdheid om regelen te stellen, waarin wordt bepaald, dat de aanvullende bijdrage in bepaalde gevallen niet wordt verleend, belanghebbende geen stellig recht op een aanvullende bijdrage had. Ter afwering van appellante's vordering heeft de Minister in dat verband een beroep gedaan op door hem vastgestelde voorlopige interne regelen. Ook is nog aangevoerd, dat appellante blijkens haar eigen stelling voor herstel van bedrijfsuitrusting in totaal f 55.500 behoefte en dat zij, gelet op de bijdrage ad f 33.300, bij toekenning van de gevraagde aanvullende bijdrage ad f 44.400, meer zou ontvangen dan haar schade aan bedrijfsuitrusting bedroeg.

Met betrekking tot de machine-onderdelen is tenslotte namens de Minister gesteld, dat die naar zijn mening tot de handels- en bedrijfsvoorraden moeten worden gerekend, waarop lid 5 van art. 72 niet van toepassing is en dat na de invoering der wet de onderscheiding tussen bedrijfsuitrusting en handelsvoorraad in feite steeds is geschied overeenkomstig de normen, die tijdens het Besluit op de Materiële Oorlogsschaden werden toegepast en naar welke de bedrijfsvoorraden pas na afvoering van de magazijnvoorraad tot de bedrijfsuitrusting zijn gaan behoren, welke afvoering in casu niet heeft plaats gehad.

Overwegingen en beslissing van het Scheidsgerecht.

Na vele overwegingen heeft het Scheidsgerecht de aanvullende uitspraak vernietigd, de aanvullende bijdrage

¹⁾ Voor de hiervoor gegeven uiteenzetting van het standpunt van de Minister en de bestrijding van de zijde der Tweede Kamer verwijzen wij naar de Handelingen der Staten-Generaal, Zitting 1950-1951, betreffende de vaststelling van Hoofdstuk VII B (Departement van Financiën) der Rijksbegroting voor het dienstjaar 1951, blz. 1348 e.v.

²⁾ Materiële Oorlogsschaden aan gebouwd onroerend goed. Uitgave Vermande Zonen, IJmuiden.

vastgesteld op f 44.400, zich onbevoegd verklaard kennis te nemen van appellante's vordering tot schadevergoeding en het meer of anders gevorderde ontzegd.

De ons ter beschikking gestelde ruimte laat helaas niet toe de overwegingen van het Scheidsgerecht uitvoerig weer te geven en te bespreken en daarom volstaan wij er mede een korte samenvatting te geven.

Uit de parlementaire geschiedenis van de wet blijkt niet, aldus het Scheidsgerecht, dat de wetgever geacht moet worden de ene dan wel de andere opvatting omtrent de interpretatie van het 5e lid van art. 72 te hebben gehuldigd en in de wet te hebben willen vastleggen. Het Scheidsgerecht moet zich dus tot de tekst en de samenhang der wet bepalen. De woorden „wordt toegekend” in het 5e lid van art. 72 impliceren zowel taalkundig als in de specifieke terminologie van de wet een stellig recht. Voorts betekenen de woorden „wordt gesteld” in het zesde lid, dat, indien belanghebbende een stellig recht heeft op een aanvullende bijdrage, hij recht heeft op een aanvullende bijdrage, berekend overeenkomstig de leden 7 en 8, en het aldus berekende bedrag niet slechts een maximum aangeeft, hetgeen reeds de door de Minister voorgestane opvatting zeer weinig aannemelijk maakt. Bovendien vormen de woorden „insteed van een krediet enz.” in de tekst van het eerste lid van art. 72 niet een bepaling van „een aanvullende bijdrage”, maar van „kan... worden verleend”. Daarentegen zijn de woorden „waarvan de grootte onmiddellijk wordt bepaald”, redkundig wel een bepaling van „een aanvullende bijdrage”. Alzo kunnen de in lid 5 opgenomen woorden „een aanvullende bijdrage, als bedoeld in het eerste lid” slechts aanduiden „een aanvullende bijdrage, waarvan de grootte onmiddellijk wordt bepaald”.

Het door de Minister verdedigde systeem is verder onverenigbaar met het 11e lid van art. 72. De daarin vervatte bepaling veronderstelt, dat, indien de Minister regelen, als in dat lid bedoeld, niet stelt, de belanghebbende, die het herstel zelf heeft kunnen financieren, recht heeft op een aanvullende bijdrage. Met die veronderstelling is onverenigbaar, dat slechts de belanghebbende, die naar het oordeel van de Minister voor een crediet in aanmerking komt, recht op een aanvullende bijdrage zou hebben.

De omstandigheid, dat de kosten van herstel ad f 55.500 minder bedragen dan de bijdrage ad f 33.300 en de gevorderde aanvullende bijdrage van f 44.400, is geen beletsel om die aanvullende bijdrage toe te kennen. Want onder een systeem, waarin een bijdrage aan de hand van vaste, niet rechtstreeks van de omvang der schade afhankelijke factoren moet worden berekend, is de dienovereenkomstig vastgestelde bijdrage uit de aard der zaak niet noodzakelijk gelijk aan de werkelijk geleden schade. En de wet biedt het Scheidsgerecht geen mogelijkheid om, indien de aanvullende bijdrage de schade mocht overtreffen, op die grond de aanvullende bijdrage te verlagen, evenmin als het die in het tegengestelde geval zou kunnen verhogen.

Ontwerpen van door de Minister krachtens het 11e lid van art. 72 te stellen regelen, zijn geen regelen. Maar al ware dat anders, zuivere interne, niet gepubliceerde richtlijnen voor een met de uitvoering belast orgaan, kunnen niet gelden als regelen in de zin van het 11e lid.

De rechtszekerheid zou er door zijn gediend, indien de vroeger gevolgde practijk ten aanzien van bedrijfsuitrusting en handelsvoorraad door normen, als bedoeld in art. 12, lid 9, der wet ware bekrachtigd. Mede gezien de vroegere practijk, waarvan ook de wet geacht mag worden te zijn uitgegaan, zijn, ingeval in een bedrijf soortgelijke zaken als bedrijfsuitrusting en als bedrijfsvoorraad werden aangehouden, slechts die goederen als bedrijfsuitrusting te beschouwen, welke ten gebuik in het bedrijf, van de bedrijfsvoorraad zijn afgevoerd, zodat de vordering ten aanzien van de machine-onderdelen moet worden afgewezen. Ingevolge art. 91, lid 1, der wet is het Scheidsgerecht enkel bevoegd te oordelen of aan de rechthebbende bij een

uitspraak van de Minister minder is toegekend dan waarop de bepalingen der wet hem een stellig recht geven, weshalve het Scheidsgerecht onbevoegd is te oordelen over een vordering tot schadevergoeding als is ingesteld.

Slotopmerkingen.

Op één punt uit het verweer van de Minister en de hiervoor summier weergegeven overwegingen van het Scheidsgerecht menen wij even te moeten ingaan.

De Minister heeft onder andere aangevoerd, dat appellante bij toekenning van de gevraagde aanvullende bijdrage meer zou ontvangen dan de werkelijke schade. Het Scheidsgerecht heeft echter, o.i. terecht, aangenomen, dat het systeem van art. 72, leden 5 e.v., medebrengt, dat de aanvullende bijdrage conform de bij de wet vastgestelde factoren moet worden berekend, ook als de werkelijk geleden schade geringer is. De Minister is er dus blijkbaar van uitgegaan, dat een toegekende aanvullende bijdrage ook moet worden uitbetaald. Het Scheidsgerecht heeft dit laatste niet weersproken en heeft zich kennelijk bij die opvatting aangesloten. Naar onze mening behoeft een toegekende aanvullende bijdrage echter niet altijd te worden uitbetaald. Want het eerste lid van art. 72 bepaalt, dat een aanvullende bijdrage beschikbaar wordt gesteld *zodra de besteding van het bedrag daarvan heeft plaats gehad of verzekerd is*. Die bepaling geldt o.i. voor alle aanvullende bijdragen, dus ook voor die, waarop in de volgende leden een stellig recht is toegekend, zoals bijv. ook aan alle bijdragen betreffende gebouwd onroerend goed, waarop de gedupeerden een stellig recht hebben, een bestedingsplicht is verbonden, hetgeen wil zeggen, dat de bijdragen — behoudens ontheffing van de bestedingsplicht — alleen worden uitbetaald indien en voor zover een gelijk bedrag voor herstel of vervanging is besteed of de besteding daarvan verzekerd is. Zolang aan die voorwaarde niet is voldaan, kan de belanghebbende derhalve geen aanspraak op uitbetaling maken. Aangezien een aanvullende bijdrage is bedoeld als een tegemoetkoming in het onrendabele deel van het verschil tussen de werkelijke kosten van herstel of vervanging en de bijdrage, is o.i. van besteding van het bedrag ener aanvullende bijdrage slechts sprake indien en voor zover de werkelijk gemaakte kosten het bedrag van de bijdrage te boven gaan. In het onderhavige geval bedroegen de werkelijke kosten f 55.500 en beliep de bijdrage f 33.300, zodat dus met betrekking tot de aanvullende bijdrage hoogstens sprake was van besteding van een bedrag ad f 22.200 en de Staat o.i. niet verplicht was van de toegekende aanvullende bijdrage meer beschikbaar te stellen.

Ingeval een belanghebbende met een kleiner bedrijfspand of een geringere bedrijfsuitrusting genoegzaam dan verloren is gegaan, brengt de billijkheid, naar het ons voorkomt, mee, dat bij de beoordeling in hoeverre het bedrag der aanvullende bijdrage is besteed of de besteding daarvan verzekerd is, van de bijdrage slechts een evenredig deel in aanmerking wordt genomen en het restant der bijdrage, zo nodig na ontheffing van de bestedingsplicht, zonder meer wordt uitbetaald.

Teneinde het belang van de uitspraak te illustreren, vermelden wij nog, dat bij het voor de Minister gevoerde verweer is opgemerkt, dat een uitvoering van art. 72, leden 5 e.v., overeenkomstig de door appellante gehuldigde opvatting, de Staat ongeveer honderd miljoen gulden meer zou kosten dan een uitvoering conform de door de Minister voorgestane uitleg.

Tenslotte zij er op gewezen, dat er thans een ontwerp van wet tot wijziging van de Wet op de Materiële Oorlogsschaden in behandeling is, waarbij onder andere het elfde lid van art. 72 tot herstel of herbouw van onroerend goed wordt uitgebreid en wel met terugwerkende kracht tot de dag, waarop de Wet op de Materiële Oorlogsschaden in werking is getreden.

Consequenties van een verhoging van de accijns op gedistilleerd

Inleiding.

In verband met de in het kader van de Economische Unie gelijk te schakelen accijnsheffingen dringt de vraag zich naar voren, welke de consequenties zullen zijn van de in het uitzicht gestelde verhoging van de Nederlandse gedistilleerdaccijns tot f 596 per hl (van 50 pCt gehalte). Zoals bekend, werd de gedistilleerdaccijns in Nederland per 2 Juli 1951 reeds verhoogd van f 320 tot f 475 per hl; dit laatste als een tussenfase naar de uiteindelijke verhoging tot f 596. Het antwoord op de vraag, welke de consequenties van een dergelijke verhoging zullen zijn zowel voor de fiscus als voor de fabrikant van gedistilleerd, wordt bepaald door de elasticiteit van het verbruik ten opzichte van de factoren, waarvan de hoogte van dit verbruik afhankelijk is. De belangrijkheid van deze factoren kan langs econometrische weg worden benaderd. Tot dit doel is gebruik gemaakt van een onderzoek, dat door Derksen en Van Lottum werd verricht ¹⁾.

Factoren, welke de hoogte van het verbruik bepalen.

Tot de factoren, welke het verbruik van gedistilleerd bepalen, behoort in de allereerste plaats de prijs van het product zelf. Bij een beschouwing van de prijs van gedistilleerd, welke in 3e klas zaken wordt geschonken, valt het op dat deze in de onderzochte periode slechts tweemaal veranderde en wel met het bedrag waarmee de accijns verlaagd of verhoogd werd. De prijzen in betere zaken veranderden in het geheel niet; het totaal beeld wordt daardoor echter niet aangetast. De prijzen van de slijters veranderden ongeveer in overeenstemming met die van de 3e klas zaken.

Vervolgens is de hoogte van het inkomen van de consument mede bepalend voor de omvang van het verbruik. Hierbij dient men rekening te houden met het feit dat wijzigingen in de kosten van levensonderhoud tot veranderingen in tegengestelde richting in de koopkracht van het inkomen leiden. Op grond daarvan werd het reële inkomen als factor in het onderzoek betrokken.

Tenslotte valt nog op te merken dat er in de periode van onderzoek een algemene tendentie (trend) tot een geleidelijk voortschrijdende daling van het verbruik valt waar te nemen, zulks mede onder invloed van de toenemende sportbeoefening, de consumptie van nieuwe dranken e.d.

De elasticiteit van het verbruik.

Met behulp van de correlatierekening is er verband gelegd tussen het verbruik van gedistilleerd per hoofd der bevolking ²⁾ enerzijds en anderzijds de prijs van gedistilleerd ³⁾, het inkomen per hoofd der bevolking ⁴⁾ en een trendfactor.

Aangezien een berekening met nominale prijzen aanleiding gaf tot een hoge intercorrelatie tussen prijs en overige verklarende grootheden, waardoor de uitkomsten onbetrouwbaar worden, werden de prijzen gecorrigeerd voor de veranderingen in de koopkracht van het geld. Volkomen juist is dit niet, daar hierbij van de veronderstelling wordt uitgegaan dat het publiek zich ten volle bewust is van de

veranderingen in de kosten van levensonderhoud en dus „rationeel” handelt. Uit het resultaat van deze berekening, welke voor de periode 1923-1938 werd gemaakt en waarvan de betrouwbaarheid zeer goed is, blijkt dat:

- 1e. een prijsstijging van 1 pCt het verbruik doet dalen met 0,9 à 1 pCt;
- 2e. een stijging van het inkomen aanleiding geeft tot een procentueel 1,6-maal zo grote stijging van het verbruik;
- 3e. door de autonome afnemering van de drinkgewoonte het jaarlijks verbruik met ca 2,6 pCt daalt.

De ontwikkeling van het na-oorlogse verbruik.

Het is aan te nemen dat de verandering in verbruiksgewoonten, die voor de oorlog tot uiting kwam in een dalend verbruik van gedistilleerd (autonome afnemering), nadien onder invloed van psychologische factoren is omgelegd en het verbruik hierdoor thans op een aanzienlijk hoger niveau is komen te liggen dan voorheen het geval was.

Veraccijnsde hoeveelheden gedistilleerd per hoofd
(in liters van 50 pCt gehalte)

1923	2,36	1949	3,24
1927	1,99	1950	3,00
1933	1,82	1951	2,67
1938	1,46		

Deze tendentie is — zij het in geringere mate — ook te constateren na de eerste wereldoorlog; na een aanvankelijk toegenomen verbruik trad er een vrij regelmatige daling in. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor een tijdelijk abnormale ontwikkeling van het verbruik na de tweede wereldoorlog en het intreden van een regelmatige daling daarna. Er is dan ook geen reden om te veronderstellen dat de grootte van de elasticiteit van het verbruik thans sterk zou afwijken van die, welke voor de periode 1923-1938 berekend is. Dit laatste kan worden aangetoond door het werkelijk verbruik te vergelijken met het theoretisch verbruik van gedistilleerd in 1949 en 1951. Het theoretisch verbruik kan worden berekend door het toepassen van de in de periode 1923-1938 gevonden elasticiteiten op de statistische gegevens voor 1949 en 1951, waarbij 1948 als basisjaar fungeert.

Verbruik van gedistilleerd per hoofd

	(in liters van 50 pCt gehalte)	
	werkelijk	theoretisch
1949	3,24	3,16
1951	2,67	2,68

Hieruit blijkt dat het theoretisch verbruik als percentage van het werkelijk verbruik in 1949 en 1951 resp. 97,5 en 100,5 bedraagt; een fraaie overeenstemming dus.

Gevolgen van een verhoging van gedistilleerdaccijns tot f 596 per hl van 50 pCt.

Indien verhoging van de gedistilleerdaccijns tot f 596 per 1 Januari 1953 een feit zou worden, stijgt de prijs per glas van 40 gram (jonge jenever) van 35 ct tot 38 à 39 ct onder voorbehoud dat de consumentenprijs slechts stijgt met het bedrag waarmee de accijns is vermeerderd. Ten aanzien van de overige omstandigheden zoals kosten van levensonderhoud en inkomen per hoofd kan worden gesteld dat deze in 1953 gelijk zullen blijven aan die in 1951. In dit geval kan, rekening houdend met de autonome daling van de consumptie, het volgende worden vastgesteld:

- 1e. *Het verbruik van gedistilleerd per hoofd der bevolking in 1953 zal teruglopen tot 2,02 liter (van 50 pCt). Dit wil zeggen dat de Nederlandse fabrikant van gedistilleerd*

¹⁾ „Statistische analyse van de afzet van bier en gedistilleerd”. De Ned. Conjunctuur, Mei 1938, blz. 43.

²⁾ 1923-1938: Statistiek der Rijksfinanciën (C.B.S.).

1948-1951: Statistisch Bulletin (C.B.S.).

³⁾ 1923-1924: opgave van de „Ned. Bond van Hotel-, Koffiehuis-, Restauranthouders en Slijters” te Amsterdam.

1925-1936: De Ned. Conjunctuur, Mei 1938, blz. 56.

1937-1938: opgave Vakorganisatie Gedistilleerd te Schiedam.

1948-1951: idem.

⁴⁾ 1923-1938: Statistische en Econometrische Onderzoekingen (C.B.S.), September 1948, blz. 105.

1948-1951: opgave van het Centraal Planbureau.

als gevolg van een verhoging der accijns tot f 596 met geringere afzetmogelijkheden in het binnenland moet rekening houden (een daling van ca 24 pCt t.o.v. 1951). In feite zal de totale daling iets geringer worden door een zekere toeneming der bevolking. Gemakshalve is hierbij verondersteld dat de invoer in gelijke mate zal afnemen. Alhoewel niet kan worden verwacht dat een dergelijke inkrimping van de afzetmogelijkheden door de fabrikant van gedistilleerd met gejuich zal worden begroet, moge deze laatste bedenken dat het verbruik per hoofd der bevolking zelfs dan nog aanzienlijk hoger ligt dan het gemiddelde verbruik per hoofd in de periode 1934-1938, namelijk 36 pCt. De omvang van de totale binnenlandse afzet sedert 1934-1938 is uiteraard nog sterker toegenomen in verband met de bevolkingsaanwas. Een terugkeer naar een meer „normale” omvang van het verbruik lijkt dan ook niet slechts onvermijdelijk doch ook aanvaardbaar. Tenslotte zij er nog op gewezen dat zelfs bij de accijnsheffing van f 596, deze laatste — van het standpunt van de ondernemer bezien — nog zeer gunstig afsteekt t.o.v. de heffing in het buitenland:

Accijnsheffing van gedistilleerd in diverse landen (in gld per hl van 50 pCt).

Toestand in 1951:

Denemarken	825	(+ 33,5 pCt omzetbelasting groot-handel + 25 pCt omzetbelasting in café's e.d.).
Zwitserland	510	à 637,50.
Zweden	815	(+ 80 pCt omzetbelasting bij de groothandel).
Canada	780	
Ver. Staten	900	(Federale heffing. Dus excl. heffing door afzonderlijke Staten).
Engeland	2.171	
Duitsland	452,50	(+ stedelijke heffing).

2e. De opbrengst van de accijns na verhoging tot f 596 zal ca f 122 mln bedragen; dit is een meer-opbrengst van f 11 mln t.o.v. 1951.

Schevevingen.

M. FRAENKEL.

De schuldpositie van Indonesië en het effect van de afschaffing van het deviezencertificatensysteem op het budget

De schuldpositie van Indonesië begin 1952 kan als volgt worden gespecificeerd, waarbij de buitenlandse schuld in deviezengulden is opgenomen:

	(in miljoenen)
Binnenlandse vlottende schuld	
(Jav. Bank, muntbiljetten, schatkistpapier, enz.)	1.831
Binnenlandse geconsolideerde schuld	
(3 pCt obligatielening R.I. 1950)	1.512
Buitenlandse geconsolideerde schuld	
\$-groep	338
£-groep	68
Ned. Crt 1.079	1.485
	<hr/>
Totaal	4.828

Verwacht kan worden — gelet op de weekstaten van De Javasche Bank —, dat de schuld op 4 Februari 1952, de datum waarop de deviezencertificaten afgeschaft zijn, slechts weinig is gestegen. Gemakshalve is daarom aangenomen, dat de totale schuld door stijging van de binnenlandse vlottende schuld met Rp. 22 mln op 4 Februari 1952 4.850 mln bedraagt.

De afschaffing van het deviezencertificatensysteem bracht mede, dat de officiële koersen van vreemde valuta op 4 Februari 1952 tot het drievoudige zijn verhoogd. De buitenlandse geconsolideerde schuld, uitgedrukt in rupiahs, bedraagt derhalve op 4 Februari 1952: 3×1.485 mln = 4.455 mln.

De waardering van het goud van De Javasche Bank, waarvan — afgezien nog van de nationalisatie der bank — een herwaarderingswinst ten gunste van de Overheid komt — zie hiérvóór de zgn. goudverklaring jegens de Regering van Indonesië in het Jaarverslag 1950/51 van De Javasche Bank ¹⁾ — is bij de wijzigingen in Februari 1952 onveranderd gelaten.

Voor een duidelijk inzicht in de schuldpositie van het land is het gewenst met deze herwaarderingswinst rekening

¹⁾ In November 1950 hebben de President en Directeuren van De Javasche Bank jegens de Regering van Indonesië o.a. verklaard, dat zij van mening zijn, dat de winsten en verliezen, welke voortvloeiën uit een herwaarderung van de goudvoorraad der Bank, na devaluatie dan wel na revaluatie van de valuta van Indonesië als gevolg van een regeringsbesluit, in afwijking van art. 25 van De Javasche Bank 1922, ten bate of ten laste van de Republiek Indonesia behoren te komen, terwijl uit hoofde van hier bedoelde winsten verschuldigde belastingen voor rekening van den Lande zullen zijn.

te houden. De herwaarderung zal bij een goudwaardering, die eveneens het drievoud is van de huidige, voor het Land opleveren: 2×1.063 mln = Rp. 2.126 mln, waarvan reeds Rp. 378 mln genoten is in de vorm van ontvangen deviezencertificaten bij aankoop van goud door De Javasche Bank; per saldo zal de creditering dus moeten bedragen Rp. 1.748 mln.

Indien de bovenvermelde factoren in de schuldpositie van 4 Februari 1952 worden verwerkt, wordt deze:

Binnenlandse vlottende schuld	Rp. 105 mln
Binnenlandse geconsolideerde schuld .	Rp. 1.512 mln
Buitenlandse geconsolideerde schuld ..	Rp. 4.455 mln
	<hr/>
Totaal	Rp. 6.072 mln

Hierbij is nog geen rekening gehouden met de consequenties van de afschaffing van de deviezencertificaten op de bezittingen en schulden van het Deviezenfonds; de schuldpositie van de Overheid wordt ook hierdoor beïnvloed.

Blijkens de weekstaat van De Javasche Bank van 2 April 1952 bedraagt het voordelig saldo van de herwaarderung van de constante en termijnpositie van het Deviezenfonds per 4 Februari 1952 Rp. 1.145 mln, welk bedrag op 31 Maart 1952 tén gunste van de Regering is overgeboekt.

Indien deze laatste factor (Deviezenfonds) buiten beschouwing wordt gelaten, omdat het bedrag ad Rp. 1.145 mln ook de termijnpositie bevat, die eerst na 4 Februari 1952 geleidelijk tot realisatie gekomen is, blijft de totale schuld van de Overheid op 4 Februari 1952 6.072 mln rupiahs belopen, of wel ca \$ 533 mln (1 USA \$ = Rp. 11,40).

Indien dit laatste bedrag vergeleken wordt met de schuld van het voormalige Nederlands Indische Gouvernement, vlak voor de oorlogsverklaring aan Japan ad ca f 1.300 mln of ca \$ 690 mln (1 USA \$ = f 1,88) en daarbij in aanmerking wordt genomen, dat de schuldenlast in die tijd niet bovenmatig zwaar werd gevonden, dan dient te worden geconcludeerd, dat de huidige schuldpositie van Indonesië gunstig is.

De laatste vermogensbalans van Indonesië, t.w. die per 31 December 1949, vermeldt alleen al voor „Vaste in-

richting der Staatshuishouding" een bedrag van Rp. 6.250 mln.

De gunstige schuldpositie van Indonesië brengt evenwel niet mede, dat binnenlandse leningen van enige omvang voor dekking van een tekort op het budget kunnen worden geplaatst. Zelfs niet nu de huidige koers der 3 pCt R.I. obligatielening 1950 aangeeft, dat het vertrouwen van het publiek in deze overheidsobligaties stijgt. De koers is geleidelijk opgelopen van ca 15 pCt tot ca 45 pCt. Een inflatoire werking van begrotingstekorten kan dus in Indonesië moeilijk in een enigszins betekende mate worden opgevangen door het uitgeven van binnenlandse leningen.

In het kort zou men de financiële positie van Indonesië dus kunnen uitdrukken als solvabel, doch niet liquide.

Ten slotte zij nog t.a.v. de schuldpositie opgemerkt, dat van 12 Maart 1952 het ECA-tegenwaardefonds ad ca Rp. 496 mln op naam van de Regering van de Republiek Indonesië op de passiefzijde van de balans van De Javasche Bank voorkomt.

De afschaffing van het deviezencertificatenstelsel brengt mede, dat de opbrengst van de deviezencertificaten voor de Overheid een einde nam. In 1951 was deze opbrengst ca Rp. 4 mrd. De begroting 1952 zal evenwel nog een belangrijke opbrengst uit hoofde van deviezencertificaten te zien geven, nl. de opbrengst van 1 Januari 1952 tot 4 Februari 1952, alsmede de opbrengst uit de afwikkeling van de positie op 4 Februari 1952 van het Deviezenfonds, welke opbrengst begrepen is in het eerdergenoemd bedrag van Rp. 1.145 mln. De compensatie van het nadelig verschil tussen de opbrengst der deviezencertificaten in 1951 en die in 1952 had gevonden kunnen worden in:

- a. hogere opbrengst gewone uitvoerrechten; de basis voor de berekening van deze uitvoerrechten was vóór 4 Februari 1952 1 : 2, nadien 1 : 3;
- b. de invoering van de nieuwe additionele uitvoerrechten. De exportproducten zijn na 4 Februari 1952 in drie categorieën onderverdeeld, t.w. sterke, middelsterke en zwakke producten. De additionele uitvoerrechten bedragen resp. 25 pCt, 15 pCt en nihil. Daar een zeer groot deel van de export op die wijze onderworpen is aan betaling van de additionele uitvoerrechten, was hieruit een belangrijk bedrag te verwachten;
- c. verhoging van het tarief der vennootschapsbelasting, nl. oplopend van 40 pCt tot 52,5 pCt;
- d. het begrotingsoverschot van het vorig jaar.

Het jaar 1951 zal een begrotingsoverschot te zien geven van vermoedelijk ca Rp. 800 mln; het jaar 1952 kan derhalve zonder bezwaar ca Rp. 800 mln ongunstiger zijn dan 1951.

De bovenaangehaalde factoren, berekend op basis van eind 1951/begin 1952 bestaande gegevens, leidden in die tijd tot de conclusie, dat het uit begrotingsoogpunt mogelijk was de deviezencertificaten af te schaffen; er bleef dan nog een klein overschot over om nieuwe uitgaven in 1952 op te vangen (afgezien van andere middelen ter dekking van nieuwe uitgaven in 1952).

Opgemerkt zij, dat de kosten voor de Overheid van deviezencertificaten voor aankopen en betalingen uit hoofde van „invisibles" in het buitenland in de begroting 1950 en 1951 zijn opgenomen, zodat de afschaffing van de deviezencertificaten en vervanging door drievoudige koersen geen meerdere uitgaven voor de Overheid met zich brengt.

Na 4 Februari 1952 heeft er evenwel een zeer belangrijke prijsdaling plaats gevonden met betrekking tot het grootste deel van de export van Indonesië. De opbrengst in 1952 van de gewone en additionele uitvoerrechten zal hierdoor hoogstwaarschijnlijk zeer ongunstig worden beïnvloed; vermoedelijk zal op den duur zelfs in beschouwing moeten worden genomen in hoeverre de last van de additionele

uitvoerrechten op de export dient te worden verminderd.

Ook t.a.v. de uitgaven in 1952 is het moeilijk optimistisch te zijn. In Mei jl. heeft een — weliswaar noodzakelijke — salarisherziening plaats gevonden, waarvan de kosten op minstens Rp. 500 mln worden geraamd. Vele plannen, die in 1950 en 1951 zijn opgesteld en waarvoor in die jaren verplichtingen zijn aangegaan, komen in 1952 geheel of gedeeltelijk tot uitvoering. Opvoering van de productie is noodzakelijk, doch dit gaat niet zonder uitgaven ten laste van de begroting.

Het zal voor de nieuwe Minister van Financiën uiterst moeilijk zijn met een begroting 1952 te komen, die monetair aanvaardbaar kan worden geacht.

Djakarta.

A. OUDT.

LONDON LETTER

The 1952 Finance Act is assured of a niche in the hall of history. It is one of the most unpopular Budgets imposed in peace time for a long while. Hundreds of amendments were put down for consideration and these came from the Opposition, from the Government, and from Government supporters who were for the time-being no longer supporting the Government. The first reaction of the Socialists to this Tory Budget which appeared to be aiming at outbidding the Socialists in bestowing favours was a perplexed silence. But since then the Socialists have found their tongues.

One of the aims of the Budget was to provide both sides of industry with incentives for higher production. And the Socialists have made free with some figures published recently by the Ministry of Labour. They are worth studying. A survey was made of 56,200 establishments covering roughly 6,750,000 people. This is admittedly only a small part of the total working population and some allowance will have to be made later because of the probability that this sample was not unbiased. This survey showed that 40 per cent of the workers in the manufacturing industries were being paid by results. It also revealed that generally speaking a larger proportion of women workers are paid by results than men. The percentage of women in all manufacturing industries being paid by results was 48 per cent as compared with only 38 per cent for the men. The term „paid by results" might be slightly restrictive, for it excludes all wage incentive schemes such as good time-keeping bonuses, merit payments, profit sharing and co-partnership. Since bad-timing can lose production both for the late-comer and possibly for his work-mates such a bonus is in effect linked with production. Again, if a worker can benefit from the bigger profits of his firm he has an incentive to produce more, and again there is a connection between payments and results. These items which have been excluded from the definition can be important in given industries. Co-partnership and profit sharing is fairly widespread in the gas industry, yet the returns show that only one per cent of the workers in gas, electricity and water undertakings are paid by results. It is unlikely, however, that these exceptions would make a significant difference to the total results. Payments by results are less in favour outside the manufacturing industries. Consequently the percentage of workers covered by the entire survey who are paid by results falls to 32. Assuming for the moment, a little unrealistically I feel, that this percentage applies to the whole of the working population, the number of persons who can be directly influenced by increases in incentive is small.

Other qualifications have to be made to this general assertion. First, the survey excluded a large number of workers whose labours are not paid by results; workers

in commercial offices, professional people and transport workers. There are, of course, other types whose work is directly related to results; probably the largest single section is that of salesmen on commission. But, it would seem that the percentage of the working population which is paid directly by results is small. A case can be made out for excluding these other classes since they are not directly concerned in the output of goods. It is debatable how much the export drive is helped if, say, an accountant works harder. Yet the incentives of Mr. Butler's Budget applies equally as much to the secondary and tertiary producers as to the men at the bench.

The next qualification which must be made is a refusal to assume that because a worker is paid by results, the level of production is in his hands alone. No less than 63 per cent of the women in the textile industry are paid by results, yet they cannot increase production at the moment. Indeed, there is a growing unemployment because of the fall in demand. About one quarter of the workers in the textile industry are on short-time, according to the Ministry of Labour. They lost an average of about 19½ hours in the last week of March, the date of the latest returns. So payment by results is not much use to them at the moment.

On the other hand, workers who are paid by the hour can increase their income by working more hours provided that the work is there to be done. In some industries the work is doubtlessly there. In the engineering and electrical goods industries, workers were adding an average of 8 hours overtime to the week. And for those who see a slump coming in the vehicle industry, there is the cheering news that the workers are also putting in an extra 8 hours a week. Admittedly, the working of overtime now is no guarantee that a decline might not set in rapidly as it did in the textile industry. But the vehicles industry will be better protected by the rearmament drive and by import duties than the textile industry.

Summarising, the Socialist argument is that there are few workers who can be affected by incentives when applied wholesale through the Budget and that for every worker who should get the incentive, several others not worthy receive it. This argument is, in my opinion, not very securely based. The Socialists, however, have another line of argument. Before the Budget 5,000,000 people, or about one-quarter of the working population were not paying income tax at all. These people will not benefit at all from the new reliefs in the Budget; they will only suffer from the rise in the cost of living resulting from the cut in food subsidies. Incidentally, it is no wonder that the Tories have had a good hiding in the recent elections for seats on the County Councils and on the local government authorities. The Socialist argument is that the wealthier members of the community are receiving the benefits at the expense of the poorer. As a general rule, that might be accepted though the poorer members of the community will benefit from increased pensions and other social increments. When, forsaking generalities for statistical verification, the Socialist case seems weaker. Their spokesman chose £ 1,000 a year as a sort of dividing line. Was there any connection between this choice and the fact that the salary of an M.P. is £ 1,000? Tax reliefs to persons earning over £ 1,000 p.a. amount to £ 50 millions. They omitted to say that £ 178 millions went to those who were receiving less than £ 1,000. They also forgot to mention that industry is being raided for an extra amount of roughly £ 80 millions, and that this is, in the main, a transference of wealth from those who are comfortable to those who are not so comfortable.

Then, having built up this complicated case, they spoil the whole thing by saying that some workers — the number is unknown — would work less as their wages rise.

Obviously, this seems to be the ideal sort of question for a Gallop Poll.

If the Socialists have attacked the income tax reliefs because the incentives are being given to the wrong people, they have, surprisingly enough, joined the Tory back-benchers in screaming at the excess profits levy. The last Chancellor in the Labour Government, Mr. Gaitskell, said, with a good deal of justification, that the tax had no friend. The Tory Chancellor has made many changes in it, that the taunt that it was now a new tax is hard to rebut. It is certainly much more involved than it was. It is not quite clear why the Socialists are opposing this attack on industry. Not from any love for industry; indeed, many want company taxation to be higher still. In reading the debates, there is a definite feeling that improvisation is the order of the day. This might seem an unkind criticism to come from one who demanded more immediate action earlier on. My only retort is that had the Budget been placed before the country earlier, there would have been a legitimate excuse for improvisation; the delay was supposed to avoid this.

The handling of transport questions of fares and nationalisation has not inspired much confidence in the Government even among its own followers. The question of the gulf between the two sides is so wide that means must be found to stop this threat of nationalisation, denationalisation and re-nationalisation. The doctors must come to some agreement on the treatment for the patient, otherwise their zeal to cure will only lead to death.

There is disquiet over the way that overseas trade is running. Imports are down, and so are exports, leaving the gap just as large at a lower level. This is bad enough but it is hard to see how some of the import cuts are working. The following table will show why there is bewilderment.

Imports from Europe

	(£ millions)	
	Oct.-Dec.	Jan.-Mar.
Denmark	26.6	29.3
Holland	34.7	31.6
Belgium	25.2	28.3
Germany	23.7	25.4
France	27.5	25.1
Norway	13.2	14.1
Sweden	43.0	33.3
Italy	22.5	14.8

And finally a glance at some of the imports from Europe cause the eyebrows to be raised. Tinned ham imports were to be cut and they have been reduced from £ 812,000 last January to £ 240,000 in April. But imports of tinned rabbits — mostly from Holland, I understand — have fluctuated from £ 420,000 in December, to £ 99,000 in January, £ 1,633,000 in February and £ 1,174,000 in April. This austerity wants some explaining, doesn't it?

London, May 30, 1952.

HENRY HAKE.

INTERNATIONALE NOTITIES

Nieuwe maatregelen tot werkloosheidsbestrijding in België

De Belgische eerste minister Van Houtte heeft in de afgelopen week een programma voor werkloosheidsbestrijding ontvouwd, dat in twee wetsontwerpen zal worden neergelegd. Het eerste voorziet in een aantal belastingfaciliteiten (verlaging van grondbelasting en registratierecht, uitbreiding van verliescompensatie, versnelde afschrijving en gedeeltelijk belastingvrije reservering) bij investeringen in gebieden met structurele werkloosheid. Het tweede ontwerp zal de oprichting van een participatiemaatschappij bevatten, waarvoor de Nationale Maatschappij voor Krediet, aan de Nijverheid ten dele het

kapitaal zal verschaffen (vgl. de overeenkomstige Nederlandse figuur). De deelnemingen van deze maatschappij zullen een aanvullend karakter dragen.

Uit deze voorgenomen maatregelen blijkt, dat de werkloosheid, vooral door structurele middelen (beïnvloeding van de geografische spreiding der industrie), zal worden aangepakt. Men is blijkbaar van oordeel, dat de werkloosheid in hoofdzaak van structurele aard is. Gezien de uiteenlopende werkloosheidscijfers in de verschillende provincies, lijkt deze visie in het algemeen wel juist: in het Vlaamse landsdeel is de werkloosheid naar verhouding ongeveer drie maal zo groot als in het Waalse landsdeel. Ter verklaring van deze omstandigheid kan in de eerste plaats worden gewezen op de ongelijkmatige demografische ontwikkeling in beide gebieden, terwijl verder de sterke vertrusting van de zware industrie een zekere verstarring van de historisch gegroeide geografische verdeling in de hand werkt. Daarnaast is er een algemene structurele oorzaak werkzaam, t.w. het hoge loonpeil, dat een tendentie tot nationalisatie oproept. Verder kan moeilijk worden ontkend, dat de tot dusver toegepaste restrictieve monetaire politiek niet bevorderlijk is voor de werkgelegenheid. Een wat soepeler houding van de monetaire autoriteiten zou, gezien de positie van de betalingsbalans en de deviezenreserve, de positie van de franc vermoedelijk weinig deren. Wel zou zulks ten goede komen aan het evenwicht in de Europese Betalingsunie.

Men kan zich afvragen, waarom de Belgische Regering tot nog toe op zo aarzelende wijze tegen de werkloosheid is opgetreden. Ten dele is dit een kwestie van doelstelling: betalingsbalansevenwicht werd over het algemeen van groter belang geacht dan volledige werkgelegenheid. Verder had men zekere verwachtingen van de post-Koreaanse bewapeningshause. Nu het duidelijk begint te worden, dat deze niet vervuld worden, gaat men naar andere middelen omzien. De laatst bekende gegevens (Mei 1952) wijzen nog steeds een totaal van 231.727 geheel en gedeeltelijk werklozen aan (de laatsten zijn alleen in aanmerking genomen wat betreft de niet gewerkte tijd). Dit cijfer correspondeert met bijna 9 pCt van de onzelfstandige beroepsbevolking. Zelfs wanneer rekening wordt gehouden met een zekere flattering (deflattering zo men wil) uit hoofde van de zeer soepele toepassing der bepalingen betreffende de werkloosheidsvergoeding — naar alle waarschijnlijkheid wordt het effect hiervan doorgaans sterk overdreven — betekent dit een belangrijke zwakke plek in de overigens goed uitgebalanceerde Belgische economie, met name omdat de defensie-uitgaven thans eer boven dan beneden het op de lange duur te verwachten niveau liggen.

De tijd zal leren, wat het effect van de aangekondigde maatregelen zal zijn. Reeds thans kan echter worden gezegd, dat zij in meerdere mate dan vroegere bestrijdingsmiddelen blijk geven van een juiste diagnose.

¹s-Gravenhage.

F. HARTOG.

BOEKBESPREKINGEN

Dr J. G. Loohuis: Rotterdam als petroleumhaven in de negentiende eeuw. Uitgegeven vanwege het Historisch Genootschap Roterodamum. Ad. Donker, Rotterdam 1952.

De opkomst van Rotterdam als wereldcentrum van de olieverwerkende industrie trekt vooral in de laatste jaren sterk de aandacht. Wanneer men bedenkt, dat het verkeer van aardolieproducten in het afgelopen jaar in de Rotterdamse haven een omvang van 11,5 mln ton bereikte bij een totale goederenoverslag van 36,9 mln ton en wanneer men bedenkt, dat de uitvoer van geraffineerde aardolieproducten in het raam van deze totalen 1,8 mln ton be-

droeg, kan men zich enigermate een voorstelling vormen van de betekenis van Rotterdam als petroleumhaven.

Het behoeft dan ook geen verwondering te wekken, dat men zich in kringen van handel en wetenschap heeft afgevraagd, waarom deze veredelingsindustrie zulk een grote vlucht heeft kunnen nemen en wanneer men deze vraag eenmaal heeft gesteld, is men genoodzaakt terug te grijpen naar het nabije verleden. Dr Loohuis heeft de ontwikkeling van Rotterdam als petroleumhaven in de negentiende eeuw nagevorst en zijn studie samengevat in een boekje, welks omvang niet groter is dan dat van een flinke zakagenda. Behalve dat hij zijn arbeid uiterst beknopt heeft gehouden — het boek telt niet meer dan 154 kleine bladzijden — heeft hij dit brokje recente economische historie in een prettig leesbare anecdotische vorm geschreven. Hij toont ons aan, dat de eerste partijen petroleum in het jaar 1862 werden aangevoerd en met wantrouwen, ja zelfs met schrik en ontsteltenis, werden ontvangen en dat vooraanstaande handelshuizen grote moeite hebben gehad bij de gemeentelijke autoriteiten voldoende steun voor hun spitsafbijtende activiteit te vinden. Hij leert ons, dat de petroleumoverslag tegen de verdrukking in is gegroeid en toont ons het merkwaardige verschijnsel aan, dat de zelfstandige petroleumhandel geleidelijkaan heeft plaats gemaakt voor een passieve verkeersbemiddeling, nadat grote buitenlandse combinaties van Amerikaanse en Duits-Russische oorsprong deze handel geheel zelf ter hand namen. Omstreeks het jaar 1900 waren de meeste zelfstandige handelaars een onderdeel geworden van machtige combinaties.

Het moge tot grote voldoening stemmen, dat deze passiviteit van Rotterdam slechts tijdelijk is geweest. De primitieve overslag van petroleumproducten in kisten of vaten maakte reeds omstreeks het jaar 1885 plaats voor een massalere overslag van tankschepen in tanks, hetgeen speciale installaties vereiste. De Rotterdamse petroleumterreinen werden geleidelijkaan naar het Westen verschoven, omdat men overigens niet ten onrechte vreesde, dat omvangrijke op- en overslagetablisementen van de licht ontvlambare petroleumproducten in de stad gevaar zouden kunnen opleveren. Slechts luttel jaren na de door Dr Loohuis beschreven periode breekt het tijdvak van de aardolie-industrie aan, aanvankelijk door de omzetting van ruwe olie in vluchtiger en waardevoller koolwaterstoffen en later nog door de stichting van tal van nevenindustrieën, waarvan de industrie van wasmiddelen en die van plastische stoffen de jongste telgen zijn.

Het is jammer, dat dit boekje juist bij het jaar 1900 de draad van het verhaal afbreekt, waardoor een interessante periode buiten beschouwing bleef. Men kan de periodiciteit, ook van de jongste economische geschiedenis, niet in eeuwen afronden. Het ware wenselijk, wanneer dezelfde schrijver zich zou belasten met een aanvullende studie over Rotterdam als petroleumhaven in de twintigste eeuw. Wellicht heeft het Historisch Genootschap Roterodamum, dat zich in een groeiende belangstelling kan verheugen, het nog niet aangedurfd een dergelijke opdracht te geven, omdat wij ons nog midden in een periode van opbloei bevinden, zodat een studie als de voorgestelde weldra weer door een derde zou dienen te worden gevolgd. Men mag de ontwikkeling van Rotterdam als petroleumhaven in de negentiende eeuw echter zeker niet los zien van die in de twintigste eeuw.

Rotterdam.

P. VAN ZUUREN.

H. W. Spiegel: Introduction to Economics, X plus 605 blz., Philadelphia, The Blakiston Company, 1951.

Dit boek van de economiehoogleraar aan de Catholic University of America te Washington, D.C., dat in zekere zin een complement vormt van zijn „Current Economic

Problems" ¹⁾, doch zeer goed geheel afzonderlijk daarvan kan worden gebruikt, slaat een voor inleidingen van dit genre nieuwe weg in. Het streeft er namelijk naar macro- en micro-economische concepties in een harmonisch geheel weer te geven. De auteur is daarin zeer wel geslaagd, deels met behulp van de „input” en „output”-analyse. Hij heeft voorts het originele denkbeeld gehad om de behandeling van geld-, crediet- en bankwezen reeds onmiddellijk in de inleiding van ca 70 bladzijden op te nemen. Dit is eigenlijk zeer logisch indien men bedenkt, dat geld-, crediet- en bankwezen au fond voor een groot deel meer „handelskennis” dan theoretische economie vormen en dat de kennis van de voornaamste punten daarvan uiterst nuttig is voor studie van de theorie in het algemeen.

Na de inleiding worden onder het hoofd „Economic goods in isolation and in aggregation” de vraag- en aanbodfunctie, het nationale inkomen, de invloed van de consumptiefunctie en van sparen en investeren op het nationale inkomen en als afsluiting de conjunctuur besproken. Daarna volgen twee delen, getiteld „Private Accounts”. Onder „Private Accounts I” vindt de theorie van de firma een plaats, met inbegrip van de monopolistische en semi-monopolistische concurrentie. „Private Accounts II” bevat de personele verdeling van het nationale inkomen: lonen, rente, interest, winst. Ten slotte volgt in „Foreign and Government Accounts” bespreking van de overheidsfinanciën en van de theorie van de buitenlandse handel en betalingen, nadat reeds eerder in een der hoofdstukken over concurrentie de rol van invoerrechten is geanalyseerd.

Ingewikkelde getalenvoorbeelden en graphische voorstellingen zijn terecht tot een minimum beperkt. Ieder der 26 hoofdstukken sluit met een korte samenvatting, vragenlijst en bibliografie. Dit vlot leesbare werk heeft zijn plaats bij een aantal Amerikaanse universiteiten reeds veroverd.

Washington, D.C.

J. KAUFMANN.

¹⁾ Besproken in „Economisch-Statistische Berichten” van 6 Juni 1951.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt bleef gedurende de verslagweek ruim. De voortdurende vraag naar kortlopend papier had ten gevolge, dat de marktdiscount's voor de korte termijnen nog een fractie daalden. Junipapier noteerde $\frac{3}{4}$ pCt, Juli $\frac{7}{8}$ —1 pCt en Augustus/September $\frac{11}{16}$ — $\frac{1}{8}$ pCt. De call-rente bleef op $\frac{3}{4}$ pCt gehandhaafd.

In verband met de gunstige financieringspositie der gemeenten — o.a. gevolg van de toevoer van de middelen, opgeleverd door woningbouwleningen en gemeentelijke obligatie-emissies — wordt er het laatste halfjaar op de geldmarkt weinig beroep meer gedaan voor het onderbrengen van gemeentelijke kortlopende kasgeldleningen. De Regering heeft thans haar voornemen aangekondigd een groot deel van de in het Gemeentefonds aanwezige geblokkeerde gelden voor uitkering aan de gemeenten vrij te geven, zulks ter aflossing door deze van vlottende schuld. Wanneer dit gebeurt, zullen de betreffende geldgevers bij het aflopen dezer kasgeldleningen hun geld terugkrijgen; beleggen zij dit vervolgens in schatkistpapier, dan worden zij a.h.w., zonder dat dit het Rijk geld kost, met hun eigen geld terugbetaald, en is het effect slechts een rentederving voor de huidige houders van het korte gemeentepapier.

De kapitaalmarkt.

Voor het eerst sinds vele weken heerste er op de aandelenmarkt een opgewekte stemming, waartoe overigens buitenlandse vraag naar sommige internationale fondsen bijdroeg. Het rendement op Nederlandse aandelen is thans relatief hoog, zowel t.o.v. Nederlandse obligaties als t.o.v. Amerikaanse aandelen en laat zeker ruimte tot koersstijging. Wat echter de basisfactoren van de aandelenmarkt betreft, werkt er aan de vraagzijde nog steeds de grote vraag naar risicodragend kapitaal, terwijl aan de aanbodzijde de drang naar aandelenbelegging, nl. vrees voor de gulden, i.v.m. de verbeterde deviezenpositie momenteel ontbreekt. Tenzij hierin verandering komt zou het vooralsnog voorbarig zijn te concluderen, dat genoemde rendementsverhoudingen binnenkort per se tot een aanzienlijke koersstijging van aandelen moeten leiden.

Op de obligatiemarkt werd wederom de emissie van een aantal $\frac{4}{4}$ pCt gemeenteleningen geannonceerd, nl. Tilburg (f 2,5 mln), Bussum (f 3 mln) en Harderwijk (f 2 mln), terwijl, zoals de laatste tijd gebruikelijk, een aantal openstaande emissies van dit type niet werd voltekend. Door ondernemingen werd voorts een tweetal obligatieleningen geëmitteerd, nl. $\frac{4}{2}$ pCt Verschure & Co's Scheepswerf (f 1 mln) en 5 pCt Groninger Industriële Crediet Bank (f 0,6 mln).

Van regeringszijde is de afgelopen week, grotendeels terecht, betoogd, dat het mislukken van de $\frac{4}{4}$ pCt gemeenteleningen niet het gevolg is van het rentegamma, dat geen hogere rente dan $\frac{4}{4}$ pCt toelaat, doch van het overvoerd zijn van de emissiemarkt, die met inbegrip van de Nationale Woningbouwleningen in de laatste maanden een bedrag van ruim f 200 mln aan openbare emissies van lagere publiekrechtelijke organen kreeg te verwerken. Volledigheidshalve had de Regering hierbij nog kunnen wijzen op haar fiscale politiek en in het algemeen op het streven naar inkomensnivellering, waardoor particuliere vermogensvorming — vroeger de voornaamste bron voor obligatiebelegging — tegenwoordig vrijwel onmogelijk wordt gemaakt.

Aand. indexcijfers.	6 Juni 1952	13 Juni 1952
Algemeen	130,5	131,6
Industrie	183,2	184,4
Scheepvaart	154,8	160,8
Banken	117,3	117,6
Indon. aand.	41,8	41,7
Aandelen.		
A.K.U.	129 $\frac{3}{8}$	133
Phillips	145	150
Unilever	163 $\frac{1}{2}$	162 $\frac{1}{2}$
H.A.L.	141	154
Amsterd. Rubber	86	78 exd
H.V.A.	85	87
Kon. Petroleum	291 $\frac{3}{4}$	298 $\frac{3}{4}$
Staatsfondsen.		
2 $\frac{1}{2}$ pCt N.W.S.	73 $\frac{9}{16}$	73 $\frac{1}{2}$
3-3 $\frac{1}{2}$ pCt 1947	88 $\frac{15}{16}$	89 $\frac{3}{8}$
3 pCt Invest. cert.	90 $\frac{1}{8}$	90 $\frac{1}{8}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt 1951	95 $\frac{3}{8}$	95 $\frac{5}{8}$
3 pCt Dollarlening	92 $\frac{13}{16}$	93 $\frac{3}{8}$
Diverse obligaties.		
3 $\frac{1}{2}$ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	94 $\frac{1}{2}$	94
3 $\frac{1}{2}$ pCt Bataafsche Petr.	97 $\frac{1}{2}$	97 $\frac{3}{8}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Philips 1948	93 $\frac{3}{4}$	93 $\frac{3}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt Westl. Hyp. Bank	87 $\frac{3}{4}$	87 $\frac{1}{2}$

J. C. BREZET.

STATISTIEKEN

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK.

Van 13 Juni 1952 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,61
Frankfort a/Main	100 D.M.	90,39	90,57
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	1 £	10,63	10,65
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,87	3,89
Montreal (luchtpost)	1 Can. \$	3,86½	3,89
Montreal (zeepost)	1 Can. \$	3,86	3,89
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,79½	3,80½
New York (luchtpost)	1 U.S. \$	3,79	3,80½
New York (zeepost)	1 U.S. \$	3,78½	3,80½
Oslo	100 N.Kr.	53,05	53,33
Parijs	100 Fr.fr.	1,084	1,088
Praag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	73,25	73,66
Zürich	100 Z.fr.	86,71	87,09

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luidende in buitenlandse geldsoorten	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
19 Mei '52	1.318.056	1.188.694	2.618	327.883	37.220
26 Mei '52	1.318.139	1.216.526	2.897	331.261	37.562
3 Juni '52	1.317.937	1.201.976	3.310	339.234	39.006
9 Juni '52	1.318.041	1.222.312	3.439	344.526	41.431
16 Juni '52	1.317.950	1.241.471	3.932	357.166	40.774

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzonder, bijzonder	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Anderen saldi van niet-inge-zeten
12 Mei '52 ..	2.862.759	1.967.522	512.440	1.027.155	125.094	106.723
19 Mei '52 ..	2.850.561	2.006.341	593.260	1.027.094	112.139	106.428
26 Mei '52 ..	2.870.011	2.018.411	624.236	1.027.094	101.509	106.366
3 Juni '52 ..	2.947.701	1.948.271	500.004	1.027.094	125.384	105.493
9 Juni '52 ..	2.882.314	2.043.840	617.276	1.027.094	125.853	105.346
16 Juni '52 ..	2.849.631	2.110.040	674.324	1.027.094	91.275	105.184

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Tegede op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalings-accorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheids-fondsen
30 Apr. 1952	31.886	1.430	24.398	17.490	441
8 Mei 1952	31.186	1.517	25.028	16.421	298
15 Mei 1952	32.291	2.010	23.721	15.450	467
21 Mei 1952	32.091	2.004	23.864	14.968	368
28 Mei 1952	32.485	1.344	24.182	15.209	268
5 Juni 1952	32.485	1.791	24.860	16.174	500

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldo:					Verbintenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalings-accorden	
			Schatkist					E.B.U.-landen	Andere
			gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam.w.	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant			
24 Apr. 1952	207	93.707	6	1.284	454	1.472	611	1.053	
30 Apr. 1952	193	95.773	7	1.295	366	1.567	841	1.030	
8 Mei 1952	280	95.697	7	1.339	337	1.375	872	958	
15 Mei 1952	292	94.733	6	1.349	357	1.512	411	1.004	
21 Mei 1952	288	94.308	5	1.317	334	1.275	479	991	
28 Mei 1952	290	94.401	3	1.308	316	1.282	695	895	
5 Juni 1952	260	96.260	6	1.236	477	1.500	712	870	

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. Indon.
7 Mei '52	1.440.368	627.357	1.640.138	214.615	1.993.430
14 Mei '52	1.440.368	657.903	1.707.981	246.330	2.098.678
28 Mei '52	1.440.368	691.257	1.759.103	236.941	2.177.486
4 Juni '52	1.440.380	662.809	1.774.568	237.020	2.336.397

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. Indon.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
30 April '52	3.327.356	1.134.858	—	496.313	1.165.632
7 Mei '52	3.353.783	1.117.644	—	496.313	1.551.863
14 Mei '52	3.409.596	1.184.598	—	496.313	1.218.302
28 Mei '52	3.461.913	1.241.234	—	496.313	1.223.381
4 Juni '52	3.472.434	1.338.672	—	496.313	1.178.329

Muntbiljettencirculatie per 30 April 1952 Rp. 336.484.701,50
 Muntbiljettencirculatie per 7 Mei 1952 Rp. 336.338.045,50
 Muntbiljettencirculatie per 14 Mei 1952 Rp. 336.368.410
 Muntbiljettencirculatie per 28 Mei 1952 Rp. 335.219.066
 Muntbiljettencirculatie per 4 Juni 1952 Rp. 328.930.462

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND 1)

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders 2)
31 Mei 1951	46.800	300	28.000
30 Juni 1951	43.200	400	22.300
31 Juli 1951	51.100	300	17.700
31 Aug. 1951	61.400	400	16.500
30 Sept. 1951	64.400	500	17.300
31 Oct. 1951	73.700	500	14.100
30 Nov. 1951	92.000	.700	19.600
31 Dec. 1951	119.100	1.200	29.100
31 Jan. 1952	137.100	2.100	35.700
29 Febr. 1952	134.700	1.600	38.100
31 Mrt 1952	113.500	500	39.000
30 April 1952	101.100	500	35.100
31 Mei 1952	86.600	1.100	31.800

1) Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.“.

2) Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvingen benevens een aantal personen, dat in het „vrije bedrijf“ werk vond, zonder dat de arbeidsbureaus hiervan tijdig bericht ontvingen.

3) Van 31 Januari 1951 af zijn de cijfers afgerond op honderdtallen.

INTERIM-INDEXCIJFERS VAN GROOTHANDELSPRIJZEN IN NEDERLAND 1) 2).

	1948 = 100	1949	1950	1951	31 Dec. 1951	31 Jan. 1952	29 Febr. 1952
Voedingsmiddelen:							
plantaardige	99	122	142	140	145	148	148
dierlijke	103	103	105	120	118	119	119
totaal	101	112	122	129	130	133	133
Grondstoffen voor:							
houtwaren	94	115	172	182	184	182	182
chem. producten	100	115	145	153	150	148	148
textielwaren	106	154	193	165	162	155	155
leer en leerwaren	116	152	194	149	142	127	127
metaalwaren	105	112	182	191	191	190	190
papier	83	102	206	226	226	195	195
hulpstoffen	115	129	157	171	177	177	177
totaal	108	128	171	174	176	172	172
Afgewerkte prod.:							
glas, aardewerk, enz.	104	107	125	127	128	128	128
houtwaren	98	100	110	112	112	114	114
chem. producten	105	110	137	141	141	140	140
textielwaren	108	136	166	151	147	146	146
leer- en rubberwaren	109	123	160	145	143	142	142
papierwaren	98	107	182	190	190	186	186
metaalwaren	103	116	147	151	152	153	153
gefabriceerde voed. en genotmiddel.	105	113	131	134	134	135	135
overige producten	95	98	131	139	140	137	137
totaal	104	116	143	141	141	141	141
Algemeen indexcijfer	104	117	143	145	145	145	145

1) Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.“.

2) De wegingscoëfficiënten zijn vastgesteld overeenkomstig de verhoudingen in 1948.

De publicaties over de
PENSIOEN- EN SPAARFONDSENWET bewijzen,
dat voor U belangrijke punten
verschillend kunnen worden uitgelegd.

Laat U door

AMSTLEVEN

de juiste voorlichting geven.

N.V. AMSTERDAMSCH E MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERKERING
Nieuwe Spiegelstraat 17 • Amsterdam • Telefoon 63272

GEMEENTE BUSSUM

UITGIFTE van
f 3.000.000,— 4 $\frac{1}{4}$ pCt.
30-jarige Obligatiën

in stukken van nominaal f 1.000,— aan toonder

Ondergetekenden berichten, dat de inschrijving op bo-
vengenoemde obligatiën zal zijn opengesteld op

VRIJDAG, 20 JUNI 1952

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

tot de koers van 100 pCt.

bij haar kantoren te AMSTERDAM,

op de voorwaarden van het prospectus d.d. 13 Juni 1952.
Exemplaren van het prospectus en inschrijvings-
biljetten zijn bij ondergetekenden verkrijgbaar.

LABOUCHERE & Co. N.V.

NEDERLANDSCHE MIDDENSTANDSBANK N.V.

AMSTERDAM, 13 Juni 1952.

Annonces voor het volgend nummer
dienen uiterlijk 24 Juni v.m. in het bezit te zijn van de
administratie, Postbus 42, Schiedam.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)

□

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar.
Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per
ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken, in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk,
Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M.
Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentie-
tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures”
en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie
behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te
weigeren.

Losse nummers 75 cents.